

Kulturutskottet

Regeringens proposition till riksdagen om statsbudgeten för 2026

Valtiovarainvaliokunnalle

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen om statsbudgeten för 2026 (RP 99/2025 rd): Ärendet har lämnats till kulturutskottet för eventuellt utlåtande till finansutskottet. Tidsfrist: 27.10.2025.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- budgetråd Taina Eckstein, finansministeriet
- undervisningsråd Jorma Karhu, undervisnings- och kulturministeriet
- överdirektör Kirsti Laine-Hendollin, undervisnings- och kulturministeriet
- överdirektör Petri Lempinen, undervisnings- och kulturministeriet
- överdirektör Eeva-Riitta Pirhonen, undervisnings- och kulturministeriet
- ekonomichef Pasi Rentola, undervisnings- och kulturministeriet
- överdirektör Jorma Waldén, undervisnings- och kulturministeriet
- undervisningsråd Pia Kola-Torvinen, Utbildningsstyrelsen
- generaldirektör Paula Eerola, Finlands Akademi
- direktör Kaisa Rönkkö, Centret för konstfrämjande
- direktör Hannu Kemppainen, Innovationsfinansieringsverket Business Finland
- utvecklingschef Jarkko Lahtinen, Finlands Kommunförbund
- direktör Johanna Tuukkanen, Det kulturpolitiska forskningscentret Cupore
- direktör Lasse Saarinen, Finlands filmstiftelse sr
- verksamhetsledare Ida Mielityinen, Rådet för yrkeshögskolornas rektorer Arene rf
- verksamhetsledare Laura Kuulasmaa, Audiovisual Producers Finland - APFI ry
- verksamhetsledare Matti Numminen, Avate Aktörer inom audiovisuella branschen i Finland
- generalsekreterare Hanna Kosonen, Forum Artis ry
- chef för samhällsrelationer Maria Jokinen, Kultur- och konstområdets centralorganisation KULTA rf
- utbildningspolitisk direktör Nina Lahtinen, Undervisningssektorns Fackorganisation OAJ rf
- direktör Heikki Kuutti Uusitalo, Bildningsbranschen rf
- verkställande direktör Tero Koistinen, Finlands Filmkammare rf
- direktör Kati Laakso, Finlands kulturinstitut i New York
- tf. verkställande direktör Petri Keskitalo, Finlands Olympiska Kommité rf

Utlåtande KuUU 12/2025 rd

- verksamhetsledare Heikki Holopainen, Finlands universitetsrektorers råd UNIFI rf.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- Helsingfors universitet
- Nationella centret för utbildningsutvärdering
- Museiverket
- Statens idrottsråd
- Statens ungdomsråd
- Esbo stad
- Helsingfors stad
- Vanda stad
- Eiran aikuislukio (Touko Voutilaisen koulusäätiö sr)
- Ammattiosaamisen kehittämissyhdistys AMKE ry
- Fri scenkonst i Finland rf
- Finlands Svenska Skolungdomsförbund FSS rf
- Gramex äänitemusiikin tekijänoikeusjärjestö ry
- Medborgarinstitutens förbund MiF
- LiveFIN rf
- Music Finland ry
- Musiikin luova alkutuotanto
- Ungdomssektorn rf
- Ungdomsforskningssällskapet rf
- Näyttelijäliitto - Skådespelarförbundet ry
- Studiecentralerna rf
- Sanasto rf
- Finlands Folkhögskolförening rf
- Finlands kultur- och vetenskapsinstitut rf
- Finlands Gymnasistförbund rf
- Alliansen för Finlands Studerande - OSKU rf
- Finlands studerandekårers förbund - SAMOK rf
- Finlands Symfoniorkestrar rf
- Konstnärsgillet i Finland
- Finlands Teatrar rf
- Finlands studentkårers förbund FSF rf
- Teatteri- ja mediatyöntekijöiden liitto ry
- Teknologiindustrin rf
- Fritt Bildningsarbete rf.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmänt

Statsminister Orpos regerings centrala finanspolitiska mål är att stabilisera den offentliga skuldkvoten före utgången av regeringsperioden. För att stabilisera skuldkvoten har regeringen beslutat om ett åtgärdspaket som syftar till att stärka de offentliga finanserna med cirka 9 miljarder euro

Utlåtande KuUU 12/2025 rd

på 2027 års nivå. Regeringen beslutade också vid halvtidsöversynen våren 2025 om åtgärder för att påskynda den ekonomiska tillväxten och finansiera tillväxtåtgärderna. Genom budgetpropositionen för 2026 genomförs dessa beslut.

Kulturutskottet anser att regeringens mål att styra in Finlands ekonomi på en hållbar tillväxtbana, bryta den skuldsättningsutveckling som hotar välfärden samt förbättra finländarnas levnadsstandard och möjligheter att bygga sig en framtid genom utbildning, arbete och företagande är viktiga. Utskottet konstaterar att kompetens och utbildning är centrala för att möjliggöra tillväxt. Undervisnings- och kulturministeriets andel av budgetpropositionen för 2026 är 8,9 miljarder euro, vilket är 445 miljoner euro mer än i den ordinarie budgeten för 2025. Det är mycket viktigt och motiverat att budgetpropositionen fortsätter att satsa på utbildning, forskning och kompetens, trots att det offentliga ekonomiska läget fortfarande är ansträngt.

Kulturutskottet har granskat budgetpropositionen ur sitt ansvarsområdes perspektiv, med särskilt fokus på högskoleutbildning och forskning samt kultur. Utskottet kommer att ta ställning till innehållet i de budgetlagförslag som hänför sig till budgetpropositionen i samband med behandlingen av respektive propositioner.

Högskoleutbildning och forskning

Anslaget för högskoleundervisning och forskning föreslås nästa år uppgå till drygt 4 miljarder euro, vilket är 135 miljoner euro mer än i den ordinarie budgeten för 2025. Utskottet anser att dessa satsningar är nödvändiga och motiverade, eftersom högklassig kompetens och FoU-verksamhet utgör grunden för konkurrenskraft, produktivitetstillväxt och välfärd.

Anpassningen av utgifterna påverkar den totala finansieringsnivån för högskolorna endast måttligt. År 2026 riktas nya besparingar på 83,8 miljoner euro, det vill säga cirka 2,7 procent, mot statens sammanlagda finansiering av universiteten och yrkeshögskolorna, som uppgår till knappt 3,3 miljarder euro. Samtidigt föreslås att högskolornas basfinansiering höjs med 82 miljoner euro i enlighet med kostnadsnivåhöjningen. Ur högskolestuderandenas synvinkel är det välkommet att det i budgeten reserveras 40 miljoner euro för måltidsstöd, vilket innebär att stödet höjs från nuvarande 2,55 euro till 2,80 euro.

Den direkta statliga finansieringen av universitetens och yrkeshögskolornas FoU-verksamhet ökas nästa år med 30 miljoner euro. Dessutom stärker även annan tidigare beslutad tilläggsfinansiering för FoU-verksamhet förutsättningarna för högskolornas forskning. År 2026 uppgår den nationella medfinansieringen för EU-finansierade FoU-projekt till sammanlagt drygt 34 miljoner euro för högskolorna och CSC. Ökningen av finansieringsnivån för forsknings- och utvecklingsverksamhet vid universiteten är kopplad till det tidigare beslutade pilotprojekt för doktorandutbildning, för vilket 86 miljoner euro har reserverats för 2026. Den totala finansieringen för projektet uppgår till 262 miljoner euro under åren 2024—2027.

För Finlands Akademi föreslås en fullmakt för forskningsprojekt till ett belopp av sammanlagt 527,2 miljoner euro, vilket är 12 miljoner euro mer än i den ordinarie budgeten för 2025. Detta stöder utskottets uppfattning att det är väsentligt att trygga förutsättningarna för högklassig forsk-

Utlåtande KuUU 12/2025 rd

ning, det vill säga möjliggöra stark grundforskning och högkvalitativ tillämpad forskning som bygger på denna.

Det är också viktigt att Business Finlands bevilningsfullmakter för FoU-finansiering ökar. I enlighet med riktlinjerna i planen för de offentliga finanserna och den fleråriga planen för FoU-finansieringen ökar Business Finlands incitament i form av understöd för företagens FoU-verksamhet med cirka 63 miljoner euro. Finansieringen av forskning vid högskolor, forskningsinstitut och andra offentliga organisationer ökar med cirka 50 miljoner euro.

Kulturutskottet konstaterar att det för att uppnå ökad genomslagskraft och produktivitet i statens betydande satsningar på forskning och utveckling är nödvändigt att säkerställa tillgången till kompetent arbetskraft och tillräckliga utbildningsvolymerna samt att göra Finland attraktivt för utländska experter. Utskottet anser det viktigt att regeringen har förbundit sig att vidta åtgärder för att öka andelen högskoleutbildade unga vuxna till så nära 50 procent som möjligt senast 2030. Budgetpropositionen innehåller en permanent ökning på sammanlagt 3,8 miljoner euro för att öka antalet nybörjarplatser vid högskolor från och med 2026. Som en del av tillväxtåtgärderna vid halvtidsöversynen beslutade man att öka antalet nybörjarplatser vid högskolorna och genomföra en avgiftsfri 30 studiepoängs studiesedel vid ett öppet universitet eller en öppen yrkeshögskola för dem som utexaminerats från utbildning på andra stadiet men inte fått en högskoleplats. De anslag på sammanlagt 100 miljoner euro som anvisas för dessa åtgärder avses bli inkluderade i den kompletterande budgetpropositionen.

Konst och kultur

För anslagen för konst och kultur föreslås ungefär 547,5 miljoner euro, vilket är 9,5 miljoner euro mer än i den ordinarie budgeten för 2025. Undervisnings- och kulturministeriets understöd för konst och kultur är dock föremål för en inbesparing på totalt 10,18 miljoner euro. Utöver det nedskärningsbeslut på 7,8 miljoner euro i företagsstöd som fattades i budgetförhandlingarna, omfattas dessa bidrag även av en besparing på 1,6 miljoner euro i investeringsbidrag för kulturutrymmen som beslutades i ramförhandlingarna, samt en engångsbesparing på 0,78 miljoner euro i omkostnader. I budgetförhandlingarna beslutades om en nedskärning på 7,8 miljoner euro i företagsstöd som beviljas av undervisnings- och kulturministeriet för att främja konst och kultur, men i budgetpropositionen har nedskärningen för filmbranschen minskats till 5,5 miljoner euro.

Under utskottsbehandlingen av budgetpropositionen har forsknings- och kulturministern i samband med behandlingen av den kulturpolitiska redogörelsen meddelat att nedskärningen av företagsstödet på 5,5 miljoner euro inte kommer att drabba stöden till filmbranschen och alltså inte heller understöden till konst och kultur. Kulturutskottet stöder denna linje. Ministern har också uppgett att regeringen har förbundit sig att i den kompletterande budgetpropositionen i november söka en lösning för att omfördela den tidigare beslutade besparingen. Kulturutskottet har i nuläget ingen information om hur de ersättande besparingarna kommer att fördelas. Utskottet hoppas att den nödvändiga omfördelningen av besparingarna kan genomföras på annat sätt än inom undervisnings- och kulturministeriets huvudtitel.

Utveckling av och export inom de kreativa branscherna. Kulturutskottet har i samband med behandlingen av den kulturpolitiska redogörelsen (KuUB 5/2025 rd — SRR 8/2024 rd) konstaterat

Utlåtande KuUU 12/2025 rd

att kulturbranscherna och de kreativa branscherna ekonomiska potential i allt högre grad bör erkännas som investeringsobjekt och värdeskapare, och att satsningar på branschens affärsförutsättningar bör ses som lönsamma och tillväxtskapande investeringar. I samband med behandlingen av budgetpropositionen har det i ett sakkunnigyttrande framförts att silotänkandet inom branscherna och de kreativa företagens ringa storlek skapar flaskhalsar för att utnyttja internationella möjligheter. Därför har det ansetts viktigt att det strategiska samarbetet mellan förvaltningsområdena och de näringspolitiska finansieringsinstrumenten och stödsystemen utvecklas i samarbete mellan olika ministerier och aktörer och organisationer inom den kreativa sektorn. Likaså konstateras det i sakkunnigyttrandet att framgång på en konkurrensutsatt internationell marknad förutsätter långsiktiga investeringar, kompetensutveckling och fungerande landspecifika strukturer. I sakkunnigyttrandet framhålls att det finns behov av att särskilt stärka de kreativa aktörernas internationella affärskompetens. Det föreslås också att den förmedlarnivå som stöder produktion och spridning av konst bör stärkas genom olika finansieringsinstrument, så att de finländska kreativa branscherna förblir internationellt konkurrenskraftiga.

Övriga synpunkter

Småbarnspedagogik, förskoleundervisning, grundläggande utbildning och fritt bildningsarbete

Inom småbarnspedagogiken samt förskole- och grundläggande utbildning föreslås för 2026 betydande satsningar på förutsättningarna för att tillhandahålla högkvalitativa och jämlika tjänster samt på utvecklingsverksamhet. Sammanlagt föreslås cirka 902 miljoner euro för småbarnspedagogik, förskole- och grundläggande utbildning samt fri bildning under undervisnings- och kulturministeriets huvudtitel. För utveckling av grundläggande utbildning och småbarnspedagogik föreslås ett tillägg på 50 miljoner euro, vilket riktas bland annat till åtgärder för att reformera stödet för lärande, höjning av hemkommunsersättningen till privata utbildningsanordnare till 100 procent samt harmonisering av anordnarnas skyldigheter. För tilläggsundervisning inom den förberedande undervisning före grundläggande utbildning föreslås sammanlagt cirka 20 miljoner euro. Bristen på personal inom småbarnspedagogiken ska fortsatt åtgärdas genom en modell för fortbildning, för vilken 6 miljoner euro anvisas. För det fria bildningsarbetet föreslås cirka 181 miljoner euro för nästa år. Kulturutskottet anser att samtliga dessa satsningar är motiverade.

Fritidsverksamhet för barn och unga. Utskottet välkomnar att det i budgeten för 2026 föreslås en permanent höjning på 5 miljoner euro i anslaget för främjande av Finlandsmodellen för hobbyverksamhet, vilket innebär att anslaget stabiliseras på 19,4 miljoner euro. Redan i nuläget kan mångsidiga idrotts-, kultur-, konst- och hobbyklubbar, som utformats med beaktande av barns och ungas önskemål, erbjudas till över 140 000 barn och unga. Som det konstateras i ett sakkunnigyttrande främjar avgiftsfria fritidsaktiviteter för familjer jämlikhet och ger alla barn och unga möjlighet till meningsfull fritid oberoende av bakgrund.

Utbildning på andra stadiet. För yrkesutbildning och gymnasieutbildning föreslås sammanlagt cirka 1,4 miljarder euro, vilket är 43 miljoner euro mer än i den ordinarie budgeten för 2025. Enligt budgetpropositionen uppgår statsandelsfinansieringen till 2,1 miljarder euro för yrkesutbildning och till 968 miljoner euro för gymnasieutbildning. Dessa belopp inkluderar även kommunernas finansieringsandel, som uppgår till 1,1 miljarder euro för yrkesutbildning och 607 miljoner euro för gymnasieutbildning. Kulturutskottet välkomnar i likhet med ett sakkunnigyttrande

Utlåtande KuUU 12/2025 rd

att avgiftsfriheten för läromedel inom utbildningen på andra stadiet inte begränsas. Även de föreslagna satsningarna på stöd för lärande är viktiga och motiverade.

Idrottsverksamhet. För idrottsverksamhet föreslås ett anslag på 157,8 miljoner euro för 2026, vilket är cirka 3 miljoner euro mer än i den ordinarie budgeten för 2025. Ökningen beror huvudsakligen på justeringar av kostnadsunderlaget och indexet för statsandelen till de nationella idrottsutbildningscentralerna, vilka uppgår till sammanlagt 5,682 miljoner euro. Idrottsväsendets andel av anpassningarna av statsfinanserna 2026 är för sin del 2,92 miljoner euro och riktas huvudsakligen till statsunderstöd för byggande av idrottsanläggningar.

För att öka den fysiska aktiviteten har 20 miljoner euro per år reserverats under hela regeringsperioden. Med anslaget genomförs det sektorsövergripande programmet Finland i rörelse, som främjar en fysiskt aktiv livsstil och funktionsförmågan. Det är viktigt att idrott och elitidrott främjas i enlighet med regeringsprogrammet, med särskild uppmärksamhet på att stärka jämställdhet, jämlikhet och ansvarstagande. Utskottet stöder också regeringens satsningar på stora idrottsevenemang (EM i friidrott och skid-VM) samt höjningen av anslaget för statens extra idrottspension.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Kulturutskottet föreslår

att finansutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors 23.10.2025

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Tuula Haatainen sd
medlem Maaret Castrén saml
medlem Eeva-Johanna Eloranta sd
medlem Pia Hiltunen sd
medlem Inka Hopsu gröna
medlem Hanna Kosonen cent
medlem Milla Lahdenperä saml
medlem Mia Laiho saml
medlem Pia Lohikoski vänst
medlem Sara Seppänen saf
medlem Jaana Strandman saf
medlem Oskari Valtola saml
ersättare Marko Kilpi saml
ersättare Hanna-Leena Mattila cent
ersättare Pia Sillanpää saf.

Utlåtande KuUU 12/2025 rd

Sekreterare var

utskottsråd Maiju Tuominen.

Utlåtande KuUU 12/2025 rd

Avvikande mening 1

Avvikande mening 1

Motivering

Centerns linje främjar ett bildat och kulturellt Finland. Humankapitalet är en konkurrensfördel som vi måste utveckla och odla för att Finland ska klara sig.

Utbildning är människans viktigaste kapital, ända från småbarnspedagogiken till högskoleutbildning och livslångt lärande. Om vi inte sörjer för vårt kunskapskapital genom att se till att varje finländare avlägger examen åtminstone på andra stadiet och en majoritet även högskoleexamen, kommer vårt humankapital enligt Finlands Bank att börja minska redan på 2040-talet.

Alla har rätt till högklassig och jämlik utbildning oberoende av postnummer eller familjens förmögenhet. Utöver undervisning och forskning har utbildningen och dess tillgänglighet mycket betydelse för regionernas företagsverksamhet, sysselsättning och livskraft i hela Finland.

Den finländska grundskolan har varit en framgångssaga. Den har ökat barns och ungas förutsättningar för livet och stött hemmens fostrande uppdrag. Grundskolan har också lagt grunden för Finlands framgång som nation. Men allt är ändå inte som det ska i de finländska skolorna. Inlärningsresultaten har försämrats. Utbildningen går fortfarande kraftigt i arv i 2020-talets Finland. Skillnaderna mellan skolorna ökar. Utbildningsnivån bland unga vuxna har sjunkit. Många mår dåligt i skolan.

Man måste bedöma var grundskolan har lyckats och vad som kan förbättras. Därefter måste man vidta åtgärder i en korrigerande riktning, antingen framåt eller vid behov också bakåt. En bra skola och utbildning kan vara avgörande för att komma på rätt väg för resten av livet.

Man får inte tillåta att grundskolorna differentieras. Skolavhopp måste förebyggas i tid. Samarbetet mellan hemmet och skolan måste utvecklas ytterligare. Barnens och de ungas välbefinnande måste stödjas på bred front och mångprofessionellt. Kompetensen hos yrkesutbildade personer inom fostran och undervisning att i ett tidigt skede identifiera barns och ungas problem måste stärkas.

Mobbning och våld i skolan måste stoppas. Det måste säkerställas att programmen för förebyggande av mobbning används och är fungerande i alla läroanstalter. Inläringen av emotionella färdigheter och sociala färdigheter måste stärkas i undervisningen.

Lärarna ska ges sådan utbildning som följer förändringarna i samhället och möjlighet att sköta sina grundläggande uppgifter på ett bra sätt. Skolorna behöver arbetsro i stället för ständiga reformer och ökad byråkrati. Lärarna måste få koncentrera sig på det viktigaste, det vill säga eleverna och undervisningen.

De allt mindre årskullarna skapar utmaningar för servicenätet inom utbildningen. Man måste dock finna lösningar som tryggar humankapitalet och jämlika utbildningsmöjligheter i hela lan-

Utlåtande KuUU 12/2025 rd

Avvikande mening 1

det. Särskild uppmärksamhet bör fästas vid utbildningens övergångsskeden och utbildningens grundläggande uppgift — bildning.

Den grundläggande utbildningen och närskoletillägget

Centern föreslår att ett närskoletillägg tas i bruk som en del av finansieringen av den grundläggande utbildningen. Närskoletillägget skulle stärka de mindre skolornas verksamhetsförutsättningar och sporra kommunerna att utveckla sina skolor i stället för att lägga ned dem.

Över hälften av grundskolorna i Finland har lagts ned under de senaste trettio åren. Att koncentrera skolorna är ohållbart och äventyrar barnens rätt att lära sig. Nedläggningar av skolor motiveras ofta av ekonomiska skäl, men statistiken talar inte för detta. Trots de många konsekvenserna av besluten har nedläggningarna av skolorna inte utvärderats nationellt, för att inte tala om lokalt.

Tillgängligheten till utbildningen ger upphov till särskild oro. Enligt Nationella centret för utbildningsutvärdering (NCU) är skolnätet i Finland redan så glest att det ställvis är utmanande att agera i barnens intresse. Enligt Statistikcentralen har de reella utgifterna för den grundläggande utbildningen ökat med 9 procent under tjugo år, vilket innebär att nedläggningarna inte har medfört besparingar.

Skolresorna för mindre skolelever har blivit längre. Den tid som används för dagliga skolresor får inte bli oskälig. Resorna belastar och minskar till exempel barnens rörlighet. Besluten om skolnätet bör fattas med tanke på barnets bästa, inte med tanke på administrationens bästa. När skolorna läggs ned hörs barnen ofta inte.

Som mål måste man ha att den grundläggande utbildningen ska kunna ordnas för alla barn som likvärdig närservice runt om i Finland. Skolorna är en viktig och på många ställen den enda när servicen för familjer på landsbygden.

Regeringen har många goda föresatser när det gäller att få grundskolan i skick. Till följd av det svaga läget inom den kommunala ekonomin och regeringens otillräckliga tilläggsfinansiering är vi oroliga för hur man genuint ska klara av de nya uppgifterna, såsom reformen av stödet för lärande, samt tilläggstimmena och förändringarna i grundskolorna och kommunerna. Nedsänkningarna i kommunernas statsandelar med 75 miljoner euro slår också hårt. Huvudsakligen drabbas de småbarnspedagogiska tjänsterna, den grundläggande utbildningen, utbildningen på andra stadiet och ungdomsarbetet.

Målet att sätta grundskolan i skick äventyras, eftersom yrkeskunnig personal inte längre kan utbildas med vuxenutbildningsstöd och högskolornas finansiering inte i fortsättningen stöder dem som avlägger sin andra examen eller genomgår fortbildning.

Yrkesutbildning

I Finland råder det redan nu brist på experter och situationen kommer att förvärras ytterligare. Genom att skära ned på de ungas utbildning och yrkeskunnande försvagar regeringen förutsättningar

Utlåtande KuUU 12/2025 rd

Avvikande mening 1

arna för ekonomisk tillväxt. Största delen av ungdomarna i yrkesutbildningen hittar jobb i den egna regionen i företag och offentlig service. Regeringens nedskärningar försämrar också den regionala ekonomin och företagets situation på många sätt. Satsningarna på exempelvis export hjälper inte om företagen inte längre har kompetent arbetskraft.

Yrkesläroanstalterna har utöver utbildningsuppdraget en viktig roll för de unga som står inför utmaningar i sitt liv. Tillräckligt stöd och den livsrytm som lektionerna ger kan bidra till att många unga kommer över svårigheterna och kan bygga upp ett självständigt liv.

I och med det redan fattade beslutet om att slopa vuxenutbildningsstödet har regeringen gjort det mycket svårt att uppdatera och fördjupa kompetensen — trots att också regeringens egna beslut förutsätter att Finland snabbt får nya yrkesutbildade personer till exempel inom social- och hälsovården och undervisningsbranschen.

Underskottet i de offentliga finanserna är stort och just därför är det ett misstag att skära ned på kompetensen. Finland är i stort behov av tillväxt.

Försöket med regional studielånskompensation

Centern föreslår ett tioårigt försök med en särskild ekonomisk zon i östra och norra Finland. Ett led i detta tillväxtpaketet är försöket med regional studielånskompensation. Genom åtgärds paketet skapas det tillväxtutsikter för landskapen vid östgränsen som lider av följderna av Rysslands krigföring och inleds genomförandet av det så kallade programmet för norra Finland.

Syftet med den regionala studielånskompensationen är att förbättra tillgången på kompetent arbetskraft och förbättra livskraften på glesbygden. Det har under de senaste regeringsperioderna rått parlamentariskt samförstånd om försöket och målet. Den av statsrådet tillsatta parlamentariska arbetsgruppen för glesbygdsområden har funderat på konkreta förslag till lösningar på problemen i glesbygdsområden i Finland.

I en slutrapport som publicerades i oktober 2019 föreslog arbetsgruppen en modell med regional studielånskompensation som används i Norge, där de som flyttar till ett glesbygdsområde för att arbeta får sitt studielån kompenseras till ett värde av 2 600 euro per år. Låneräntorna måste betalas själv. För att få kompensationen krävs det att man bor och arbetar tillräckligt eller utövar därmed jämförbar verksamhet inom en viss kommuns område. Om man bor tillräckligt länge i området blir lånet återbetalt i sin helhet.

Vid undervisnings- och kulturministeriet bereddes under förra valperioden en proposition med förslag till lagar om ett försök med regional studielånskompensation och om temporär ändring av 92 § i inkomstskattelagen. Syftet var att möjliggöra ett försök som skulle ge kunskap om hur den regionala studielånskompensationen påverkar tillgången på arbetskraft och livskraften i försöksområdet.

Utlåtande KuUU 12/2025 rd

Avvikande mening 1

Kultur

Centern anser att det viktigt med kulturverksamhet som förenar medborgarna och folkbildning som är tillgänglig för alla. Vi behöver verksamhet som bidrar till att immateriellt och materiellt kulturkapital överförs till nya generationer. Det är till stor del kommunerna och organisationerna samt institut och folkhögskolor som bedriver fritt bildningsarbete som upprätthåller och utvecklar det finländska kulturarvet.

Kultur kan bidra till integration av invandrare och sammanhållning bland ungdomar samt motverka ensamhet i synnerhet bland äldre. Kulturverksamheten främjar det psykiska och fysiska välbefinnandet hos personer i olika åldrar. Olika verksamhetsmodeller kan stärka möjligheterna för personer i olika livssituationer att få tillgång till kulturtjänster.

Man måste värna om den regionala tillgången till kultur och kulturens tillgänglighet överallt i Finland och också inom städerna. Nedskärningar i kultur försämrar tillgängligheten och försätter människorna i en ojämlik ställning. Kulturen tillhör alla oberoende av bostadsort eller förmögenhet.

De åtgärder som regeringen redan genomfört försämrar verksamhetsförutsättningarna för kultursektorn. Nedskärningarna i kulturbranschen har lett till att stadsteatrar, orkestrar och museér läggs ned och alla kulturformer lider. Aktörerna inom det fria fältet kommer att befinna sig i en mycket svår situation. Gruppernas verksamhet kommer att försvåras och delvis säkert också upphöra när det ekonomiska stödet minskar.

I detta ekonomiska läge har kommunerna inte alltid haft möjlighet att stödja aktörer inom kultur- och konstbranschen i och med att det statliga stödet minskar. Kulturnedskärningarna placerade välbärgade städer och mindre gynnade städer i olika kaster.

Allt detta har stor inverkan på framtiden för hela den finländska kulturen, branschens attraktionskraft samt sysselsättningsmöjligheterna inom branschen och utbudet på kulturtjänster.

Under riksdagsbehandlingen återtog regeringen nedskärningarna på 7,8 miljoner euro inom filmbranschen och den övriga kulturverksamheten. När den avvikande meningen lämnas in är det ännu inte i detalj känt hur nedskärningen drabbar undervisnings- och kulturministeriets förvaltningsområde eller om regeringen kommer att hitta något att spara inom något annat förvaltningsområde.

Yrkeshögskolorna och universiteten

Regeringen skär ner universitetens basfinansiering med 33,7 miljoner euro 2026. Regeringen sänker varje år anslagen för yrkeshögskolorna med 54 miljoner euro, vilket gör över 200 miljoner euro under hela regeringsperioden. Finansiering per elev är liten i internationell jämförelse, och nedskärningarna kan leda till att tiden för utexaminering och förlängs att forskningen krymper, trots att FoU-finansieringen ökas. FoU-finansieringen är konkurrensutsatt projektbaserad finansiering och fördelas inte jämnt mellan högskolorna.

Utlåtande KuUU 12/2025 rd

Avvikande mening 1

Regeringens nedskärningar leder till att regeringsprogrammets mål att höja kompetensnivån och antalet högskoleutbildade till 50 procent före 2030 flyr undan än längre. Yrkeshögskolorna har traditionellt utbildat experter direkt för arbetslivet, men enligt de sakkunniga som hörts är situationen katastrofal särskilt vid yrkeshögskolorna.

Forskning, utveckling och innovation (FoUI)

Regeringen skär ner på den finansiering för forsknings-, utvecklings- och innovationsverksamhet som överenskommits i ramförfarandet så att finansieringen motsvarar den parlamentariska överenskommelsen och ökningen av FoU-finansieringen i förhållande till bruttonationalprodukten. Nedskärningen följer i och för sig i den överenskomna stigande trenden, men skapar ett tryck på de kommande åren när bruttonationalprodukten börjar stiga.

Motion och idrott

Under Orpos regeringsperiod har basfinansieringen för motion och idrott utsatts för årliga nedskärningar på cirka 20 miljoner euro fram till 2026. Merparten av detta har gällt byggande av idrottsanläggningar. Minskningen av anslagen för idrottsanläggningar är oroande och kommer att påverka hur projekten framskrider på olika håll i Finland.

Samtidigt har regeringen anvisat 20 miljoner euro per år för det förvaltningsövergripande projektet Finland i rörelse. Inför framtiden vore det viktigt att utreda hur effektiv projektfinansieringen är i förhållande till basfinansieringen för och motion.

Terminsavgift

Regeringen är på väg att införa terminsavgifter för studerande på andra stadiet från länder utanför EU och EES. Avgifterna kommer att gälla gymnasier och yrkesläroanstalter där undervisningen sker på finska eller svenska, alltså på nationalspråken. Utländska studerande lär sig alltså språket och integreras i det finländska samhället under studietiden. De fortsätter sannolikt till högskola eller arbetsliv. Avgifterna är inte motiverade med tanke på att vi behöver arbetskraft för att upprätthålla vår välfärdsmodell. Budgetmässigt innebär förändringen att kommunernas statsandelar minskar med sju miljoner euro.

Utländska studerande har också haft stor betydelse för små gymnasiers fortlevnad runt om i landet. Beslutet riskerar att leda till nedläggningar av gymnasier och samtidigt försämra tillgängligheten genom att samla elever i större enheter. Små gymnasier och grundskolor har ofta gemensamma lärare, och om gymnasieverksamheten upphör kan det också innebära att behöriga lärare försvinner från kommunens grundläggande utbildning.

Fritt bildningsarbete

Idrottsinstitutet får en indexjustering, vilket gör att deras situation år 2026 står på en stabilare grund. År 2025 drabbades idrottsinstitutet både av nedskärningar inom yrkesutbildningen och inom den fria bildningen.

Utlåtande KuUU 12/2025 rd
Avvikande mening 1

Avvikande mening

Vi föreslår

att finansutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors 23.10.2025

Hanna Kosonen cent

Hanna-Leena Mattila cent

Utlåtande KuUU 12/2025 rd Avvikande mening 2

Avvikande mening 2

Motivering

För Finlands framtid är det avgörande att befolkningens utbildnings- och kompetensnivå utvecklas kontinuerligt. Att upprätthålla demokratin och ett livskraftigt samhälle kräver långsiktiga satsningar på bildning och bred kompetens. Samhället måste anpassa sig till förändringar i befolkningsstrukturen, såsom minskad nativitet och en åldrande befolkning. Barnvänliga åtgärder som stöder födelsetalen bör stärkas, samtidigt som grundtryggheten och tjänsterna för äldre tryggas. Vetenskapens roll måste stödjas på ett mångsidigt sätt. För att stärka hållbar välfärd och framtidsstro krävs samarbete mellan myndigheter och andra aktörer för att förebygga ojämlikhet och utslagning. Regional rättvisa och jämlikhet är också viktiga för samhällsgemenskapen.

Förändringarna i arbetslivet och arbetets karaktär kräver ett proaktivt grepp. För att motverka polarisering måste utbildningen förnyas och det livslånga lärandet stödjas. Arbets- och utbildningsrelaterad invandring samt integrationen av internationella experter i det finländska samhället och arbetslivet måste främjas.

Regeringen Orpo satsar visserligen exempelvis på att utveckla den grundläggande utbildningen och på stödet för lärande. Samtidigt genomförs dock nedskärningar inom bland andra yrkesutbildningen och högskolesektorn. Avskaffandet av vuxenutbildningsstödet påverkar människors möjligheter att uppdatera sin kompetens och försämrar i bredare bemärkelse möjligheterna att höja utbildningsnivån. Också nedskärningarna i de sociala stöden försämrar familjernas möjligheter att stötta barnens studier.

Regeringens har under den gångna hösten drivit en ovanlig budgetprocess. Kulturutskottet har tvingats ta ställning till regeringens budgetförslag utan att veta hur regeringen tänker använda det föreslagna anslaget på 100 miljoner euro för att öka högskolornas studieplatser och för studiesedeln för 30 studiepoäng högskolestudier. Dessutom återtogs nedskärningen på 5,5 miljoner euro i produktionsstödet för film, och det är fortfarande oklart var de pengarna kommer att tas i stället.

Ämbetsverk inom UKM:s förvaltningsområde

Regeringens nedskärningar har lett till omfattande anpassningsåtgärder inom flera ämbetsverk under undervisnings- och kulturministeriet, vilket har gjort det svårt för dem att fullgöra sina lagstadgade uppgifter.

Utbildningsstyrelsens budgetfinansiering har under de senaste åren drabbats av betydande nedskärningar. Det är att vänta att detta leder till att tjänster gallras ut eller att servicenivån försämraras. Samtidigt har Utbildningsstyrelsens uppgiftsfält utökats avsevärt, vilket snarare skulle kräva tillräcklig och stabil finansiering.

Nationella centret för utbildningsutvärdering är ett oberoende sakkunnigorgan för extern utvärdering av utbildning och småbarnspedagogik som producerar information för det utbildningspolitiska beslutsfattandet och utvecklandet av utbildningen och småbarnspedagogiken. Omkost-

Utlåtande KuUU 12/2025 rd

Avvikande mening 2

nadsanslaget är underdimensionerat i förhållande till omfattningen av de lagstadgade uppgifterna inom hela utbildningssystemets nationella utvärdering. Verksamheten har redan begränsats.

Museiverkets ekonomiska situation har länge varit kritisk på grund av strukturella utmaningar, ett hållbarhetsunderskott orsakat av kostnadsökningar, fjolårets produktivitetsnedskärning och utvidgningsprojektet för Nationalmuseet. De senast samarbetsförhandlingarna fördes 2024 och besparingar har genomförts proaktivt, bland annat gällande lokaler. En strukturell reform genomförs i början av 2026 då förvaltningsnämnden i Sveaborg och Museiverket slås samman. Den ekonomiska åtstramningen hotar fortfarande flera av verkets funktioner.

Museiverkets ram för nettoomkostnader möjliggör inte att lagstadgade myndighetsuppgifter, vården av nationella samlingar och publikverksamheten vid Nationalmuseets objekt kan skötas. Den tilläggsfinansiering som beviljats för Finlands nationalmuseums utvidgade verksamhet räcker inte till för sitt syfte, om den budgetfinansiering som samtidigt ligger till grund för tillägget har minskat jämfört med den nivå som tillägget är beräknat utifrån.

De nya nedskärningarna enligt produktivitetsprogrammet och det befintliga hållbarhetsunderskottet hotar verksamhetsförmågan hos ett ämbetsverk med omfattande och mångsidiga lagstadgade uppgifter. Samtidigt har behovet av att stärka det nationella kulturarvet och dess betydelse ökat i en värld präglad av politisk, ekonomisk och ekologisk instabilitet. Kulturarvsarbete och kulturtjänster är en ovärderlig resurs för en hållbar framtid, krisberedskap, samhällsfred, psykiskt välbefinnande samt för att trygga kreativitet och innovation.

Småbarnspedagogik, förskoleundervisning och grundläggande utbildning

Kvalitativ småbarnspedagogik bygger på tillräcklig, välmående och utbildad personal. Det råder särskilt brist på universitetsutbildade lärare inom småbarnspedagogik.

Att stärka grundläggande färdigheter, särskilt läs- och skrivförmåga, är av högsta prioritet. Redan i de första skolåren är skillnaderna i elevernas kunskapsnivåer betydande, och dessa skillnader kvarstår under hela den grundläggande utbildningen. Flickorna klarar sig bättre i modersmålet än pojkarna, och elever som studerar finska eller svenska som andraspråk har i genomsnitt en lägre kunskapsnivå.

Sociala, utbildningsmässiga och ekonomiska skillnader påverkar inlärningsresultaten. Riktat stöd och stärkande av språkmedvetenheten är nödvändigt.

Elever med invandrarbakgrund behöver stöd i sin integration och sitt lärande genom förberedande undervisning och tillräckliga resurser.

Födelseantalet har sjunkit kraftigt i Finland under de senaste tio åren. När antalet barn minskar, minskar automatiskt grunderna för statsandelarna. Staten finansierar den grundläggande utbildningen och småbarnspedagogiken huvudsakligen genom statsandelen för basservice. Under de senaste 15 åren har kommunerna genomfört betydande besparingsåtgärder. Nedskärningar i statsandelarna påverkar i praktiken direkt organiseringen av småbarnspedagogik och grundläggande utbildning.

Utlåtande KuUU 12/2025 rd Avvikande mening 2

gande utbildning, eftersom över två tredjedelar av kommunernas utgifter idag går till utbildningssektorn.

Statsandelarnas betydelse för kommunernas ekonomi varierar kraftigt mellan olika kommuner, och åtgärderna har därmed urholkat den regionala jämlikheten. I den utbildningspolitiska redogörelse som godkändes 2021 konstaterades följande: På 2020-talet täcks en del av finansieringsbehovet för utbildning genom att de anslag som sparas av statens finansieringsandel till följd av de mindre årskullarna anslås för att verkställa den lagstiftning om småbarnspedagogik, förskoleundervisning och grundläggande utbildning samt den totalrevideringen av finansieringen som anges i målen för denna redogörelse, med beaktande av läget för den offentliga ekonomin. Den utbildningspolitiska redogörelsen baserar sig på en parlamentarisk överenskommelse och åtnjuter alla riksdagspartiers förtroende.

Den minskade nativiteten påverkar i förlängningen också upprätthållandet av välfärdssamhället. De ökade kostnaderna för en åldrande befolkning kan dock kompenseras genom att använda de medel som frigörs från minskade åldersgrupper till att höja utbildningsnivån.

Regeringens nedskärningsvecka drabbar höjningen av avgifterna för morgon- och eftermiddagsverksamhet, vilket innebär en nedskärning på sju miljoner euro. Detta höjer den maximala månadsavgiften med hela 23 procent, dvs. avgifterna för 570 timmar är högst 148 euro och för 760 timmar högst 197 euro. Det är en orimlig höjning för barnfamiljer.

Yrkesutbildning

Regeringen Orpos omfattande nedskärningar har ytterligare försvårat situationen för yrkesutbildningen.

Kvaliteten på yrkesutbildningen har kritiserats på bred front. Kritik har riktats mot studenternas arbetslivsfärdigheter och yrkeskompetens. Även undervisningen i gemensamma ämnen och dess begränsade omfattning har varit föremål för kritik.

Arbetslivsanknytningen och de individuella studievägarna har stärkts, men det finns stora kunskapsskillnader mellan de unga. Behovet av handledning och stöd för studerande är relativt väl identifierat, men alla får inte det stöd de behöver.

Yrkesutbildningen bör utvecklas både i fråga om innehåll och finansiering.

Högskolor och vetenskap

För att höja kompetensnivån i Finland sattes år 2017 målet att utbildningsnivån i de unga åldersgrupperna ska höjas med 50 procent fram till år 2030. Nu står det klart att målet inte kommer att nås, eftersom utbildningsnivån tvärtom har sjunkit sedan målet sattes. Målet får dock inte överges, utan är viktigare än någonsin med tanke på den ekonomiska produktiviteten, den åldrande befolkningen och förändringarna i arbetslivet. Utmaningen med den sjunkande kompetensnivån måste nu hanteras snabbt och systematiskt.

Utlåtande KuUU 12/2025 rd

Avvikande mening 2

Högskolorna står inför betydande besparingar (sammanlagt 83,8 miljoner euro), varav största delen är permanenta. Även om den totala finansieringen ökar nominellt, går delar av tillskotten till besparingar, vilket tvingar högskolorna att anpassa sin verksamhet och försämra sina förutsättningar i en situation där kraven ökar.

Universitetens basfinansiering minskar nästa år med 56,2 miljoner euro, trots att extra medel riktas till forskning och studieplatser. Den minskade basfinansieringen gör det svårare att höja utbildningsvolymerna utan att kompromissa med kvaliteten. Det finländska högskolesystemet är internationellt sett effektivt, men finansieringen per studerande ligger efter övriga nordiska länder.

Yrkeshögskolornas basfinansiering sjunker permanent med 54 miljoner euro per år, vilket motsvarar cirka 3 800 examina. Ändringar i utlänningslagen hotar internationaliseringen och utbildningens kvalitet. Kostnaden per examen har halverats på tio år, och nedskärningarna fortsätter denna utveckling, vilket påverkar undervisningens och utbildningens kvalitet.

Enligt Finlands Akademi bör forskningsfinansieringens beviljningsfullmakt ökas, och extra medel kanaliseras till rådet för strategisk forskning. Akademiens omkostnadsanslag är otillräckliga med tanke på förändringar i verksamhetsmiljön och genomförandet av forskningsfinansiering.

Högskolorna bör få koncentrera sig på undervisning och forskning utan ständig osäkerhet om hurvida finansieringen räcker till. Finansieringen av utbildning och forskning måste ses som en investering, inte som ett sparobjekt. Högre utbildning och forskning har positiva effekter som sträcker sig från individen till hela samhället: högre utbildningsnivå ökar välfärden, produktiviteten och skatteintäkterna samt minskar kostnaderna för social- och hälsovård och arbetslöshet.

Kultur

Under undervisnings- och kulturministeriets moment för konst och kultur (29.80) föreslås 547 miljoner euro för 2026, vilket är cirka 0,6 procent av statens budgetutgifter. Andelen är oförändrad jämfört med föregående år, men har minskat sedan 2023 (0,7 %).

Aktörer inom kulturfältet har kampanjat för att höja kulturbudgetens andel till en procent av statsbudgeten. Det är också SDP:s mål. Regeringens nedskärningar går dock i motsatt riktning. Nedskärningarna strider också mot den kulturpolitiska redogörelsen och tillväxtstrategin för den kreativa ekonomin.

Bland ministeriernas huvudtitlar är besparingarna i omkostnader näst störst inom undervisnings- och kulturministeriets område (11,8 miljoner euro jämfört med 2025). Samtidigt planeras stora reformer inom förvaltningsområdet, såsom projektet Bildningsförvaltningen 2030. Det är fortfarande oklart hur den indragna nedskärningen på 5,5 miljoner euro i produktionsstödet för film ska finansieras.

Nedskärningarna försvagar de kulturella och kreativa branschernas multiplikatoreffekter i hela Finland och strider mot branschens framtida uthållighet. Nedskärningar i statliga understöd för-

Utlåtande KuUU 12/2025 rd

Avvikande mening 2

sämrrar tillgången till konst och kultur, särskilt utanför huvudstadsregionen. Många organisationers finansiering riskerar att upphöra, vilket hotar mångfalden och den kulturella infrastrukturen.

För de behovsprövade bidragen från Centret för konstfrämjande föreslås en ytterligare nedskärning på 1,3 miljoner euro, vilket minskar anslagen med cirka fem procent. Det är tredje året i rad med nedskärningar, och anslagen har minskat med 25 procent på tre år.

Investeringsunderstöden för kulturbyggnader, 1,6 miljoner euro, påverkar direkt byggandet i ett läge där byggbranschen befinner sig i en djup lågkonjunktur.

Enligt offentliga uppgifter har effekterna av nedskärningarna inte bedömts heltäckande. Det är viktigt att kulturen och de kreativa branscherna får större erkännande inom forsknings-, utvecklings- och innovationspolitiken (TKI) och i finansieringssystemen.

Konst- och kulturområdet är ett ömsesidigt beroende ekosystem där försämringar i en del påverkar hela fältets livskraft. Åtgärderna för att anpassa den offentliga ekonomin försvagar verksamhetsförutsättningarna för det mångstämmiga kulturfältet och försvårar förnyelsen av det. Denna utveckling hotar mångfalden inom konst och kultur samt den rikstäckande kulturella infrastrukturen. Effekterna av nedskärningarna ackumuleras när statsandelarna till kommunerna förändras kraftigt och konsumenternas köpkraft försvagas.

Fritt bildningsarbete

Under denna regeringsperiod har över 20 miljoner euro skurits bort från den fria bildningen. I budgeten för 2026 minskar finansieringen med ytterligare cirka 3,7 miljoner euro, varav 3,5 miljoner gäller minskad finansiering för invandrares integrationsutbildning.

Fri bildning spelar en viktig roll i integrationen, då läroanstalter har genomfört mycket framgångsrik integrations- och språkutbildning. Regeringen vill reformera integrationstjänsterna så att systemet effektiviseras och finansieringen koncentreras till en enda kanal. Det vore ändamålsenligt att samla integrationsutbildningen under undervisnings- och kulturministeriets ansvar.

Finland bör hålla fast vid sitt löfte att bistå Ukraina i kriget mot Ryssland. Som en del av detta måste finansieringen för språkutbildning till ukrainska flyktingar tryggas. I annat fall upphör finansieringen år 2025. Majoriteten av de ukrainare som får utbildning vill stanna i Finland och arbeta. De behöver utbildning i finska eller svenska för att få jobb. I brist på finansiering står redan nu vissa ukrainare utan utbildning. Språkutbildningen för ukrainare har sedan 2023 varit underfinansierad, vilket har satt läroanstalterna i en svår ekonomisk situation. Finansieringsunderskottet har åtgärdats med anslag för de kommande åren och ur läroanstalternas egen balansräkning.

Motion och idrott

Finansieringsbeslutens konsekvenser på människors rörelse och motion bör bedömas som en del av beslutsfattandets konsekvensbedömning. Kostnaderna för stillasittande och fysisk inaktivitet uppgår till 4,7 miljarder euro per år i Finland, inklusive kostnader för social- och hälsovård samt sjukpensioner. Finland har inte råd med att dessa mänskliga och ekonomiska kostnader ökar. In-

Utlåtande KuUU 12/2025 rd
Avvikande mening 2

vesteringar i idrott är ett kostnadseffektivt sätt att stärka förebyggande vård, behandling och rehabilitering — och därmed även den offentliga ekonomin.

Investeringsunderstöden för byggande av idrottsanläggningar skärs ner med 2,4 miljoner euro. År 2026 finns cirka 15 miljoner euro tillgängligt för idrottsanläggningar, varav 2 miljoner är reserverade för grundläggande förbättring och modernisering av Olympiastadion. Det innebär att finansieringen för idrottsanläggningar i undervisnings- och kulturministeriets budget halveras under denna regeringsperiod. Det är känt att statlig finansiering för idrottsanläggningar genererar mångdubbla investeringar från kommuner och privata aktörer. Det eftersatta underhållet av idrottsanläggningar är redan betydande (år 2020 uppskattat till 680—1 335 miljoner euro).

Ungdom

I budgetförslaget för 2026 föreslås inga större nya nedskärningar inom undervisnings- och kulturministeriets förvaltningsområde. Nedskärningarna i den sociala tryggheten påverkar dock i hög grad vardagen för unga och barnfamiljer. Enligt Institutet för hälsa och välfärds beräkningar kan nedskärningarna leda till att upp till 27 000 barn hamnar under fattigdomsgränsen. Också enligt social- och hälsovårdsministeriets och Institutet för hälsa och välfärds sammantagna konsekvensbedömningar riktas de samlade effekterna av nedskärningarna kraftigt mot låginkomsttagande hushåll, särskilt barnfamiljer och unga. Dessa effekter måste beaktas i budgetpolitiken för att ungas välmående, jämlika möjligheter och barns rättigheter inte ska försämrats ytterligare. De ungas situation bör ses som en tvärgående fråga i hela budgeten — inte enbart genom enskilda moment. Regeringsprogrammets mål om att stärka ungas delaktighet och välmående måste synas konkret i budgeten och dess genomförande.

Finlands svaga ekonomiska läge och krisretoriken kring ekonomin försvagar särskilt ungas tilltro till landets framtid. Det bör läggas särskild vikt vid att värna och stärka de ungas framtidstro, eftersom fenomenet är oroande och har omfattande, långsiktiga och svårförutsägbara konsekvenser — både för de unga själva och för hela samhällets och ekonomins utveckling. Framtidstro är en grundpelare för mänskligt välbefinnande och kanske den viktigaste faktorn för ungas livstillfredsställelse.

Avvikande mening

Vi föreslår

att finansutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors 23.10.2025

Eeva-Johanna Eloranta sd
Tuula Haatainen sd
Pia Hiltunen sd

Utlåtande KuUU 12/2025 rd

Avvikande mening 3

Avvikande mening 3

Motivering

Försämrad kommunekonomi och konsekvenser för utbildningen

I budgeten för 2026 är utbildningssektorn som helhet fortsatt underskottsdrabbad: till följd av tidigare beslut skärs det ned cirka 85 miljoner euro mer än vad som investeras i utbildning. De största nedskärningarna riktas mot kommunernas statsandelar och högskolesektorn. Nedskärningen på 75 miljoner euro i statsandelarna innebär en direkt minskning av finansieringen för kommunernas lagstadgade tjänster, såsom småbarnspedagogik, undervisning och bibliotekstjänster. Kommunekonomin försvagas ytterligare av indexbromsen, och sammantaget uppgår nedskärningarna i statsandelarna under regeringsperioden till cirka 200 miljoner euro.

Kommunernas uppgifter har ökat under de senaste åren, men finansieringen har inte ökat i samma takt. Den 200 miljoner euro stora satsningen på grundläggande utbildning i regeringsprogrammet kompenserar i praktiken endast nedskärningarna i statsandelarna och stärker inte resursbasen för utbildningen. Den alltmer ansträngda kommunala ekonomin påverkar direkt kvaliteten på undervisning och fostran, personalens ork och barnens och ungdomarnas välmående.

Kommunernas ekonomiska situation och dess konsekvenser för utbildningen måste följas noggrant för att de lagstadgade tjänsterna ska kunna tryggas och jämlikheten i utbildningen bevaras i hela landet.

Finansieringen av högskolorna

Finland behöver en högt utbildad arbetskraft för att kunna möta förändringarna i arbetslivet och den internationella konkurrensen om kompetens. Högskolornas finansiering bör inte skäras ned, utan den måste öka och vara förutsägbar på lång sikt. Utan detta kan Finland inte uppnå sina mål om att stärka utbildningsnivån, kompetensen och konkurrenskraften.

Högskolornas basfinansiering är redan ansträngd, och att öppna nya studieplatser samt trygga kvaliteten i utbildning och forskning kräver stabil och förutsägbar finansiering. Nedskärningarna försvagar möjligheterna att genomföra de överenskomna ökningarna av utbildningsvolymen och leder oundvikligen till att undervisningens kvalitet försämras. Den öronmärkta tilläggsfinansiering som erbjuds i stället för basfinansieringen och som huvudsakligen består huvudsakligen av FoUI-medel och ersätter inte den förlorade flexibiliteten och möjliggör inte högskolornas egna strategiska utveckling.

Grundforskning är grunden för all annan forsknings-, utvecklings- och innovationsverksamhet. Hela 2020-talet har visat hur oförutsägbar världen kan vara. Endast genom att satsa brett på grundforskning inom många områden kan vi skapa en slags kunskapsberedskap inför framtida utmaningar.

Utlåtande KuUU 12/2025 rd

Avvikande mening 3

Vetenskaplig verksamhet finansieras i Finland bland annat genom Finlands Akademis konkurrensutsatta forskningsfinansiering, men högskolornas basfinansiering spelar också en viktig roll. En tillräcklig nivå och stabilitet i basfinansieringen tryggar även förutsättningarna för vetenskaplig verksamhet. Samtidigt tryggas forskarnas arbetsmöjligheter och ett mer hållbart arbetsliv. Särskilt unga forskare riskerar att lämna branschen, om högskolornas basfinansiering är otillräcklig. Det är inte ändamålsenligt att forskare måste lägga enorma mängder tid på ständiga finansieringsansökningar i stället för på själva forskningen.

Regeringens mål att höja andelen högskoleutbildade till nära 50 procent fram till 2030 urholkas när finansieringsbasen försvagas och ökningen av studieplatserna blir beroende av en kompletterande budget. Nedskärningarna som riktas mot universitet och yrkeshögskolor uppgår till totalt 83,8 miljoner euro, varav 68,8 miljoner är permanenta. Den tilläggsfinansiering på 82 miljoner euro som beräknats enligt högskoleindex för 2026 neutraliseras i praktiken av nedskärningarna.

De permanenta nedskärningarna påverkar direkt utbildningskapaciteten, och enstaka tilläggssatser räckar inte för att bygga hållbara utbildningshelheter. Kontinuiteten i universitetens forskning och undervisning hotas när finansieringen minskar samtidigt som kraven ökar. Nedskärningarna hotar den akademiska friheten, som redan har minskat kraftigt enligt ett internationellt oberoende index.

Den permanenta årliga minskningen av yrkeshögskolornas finansiering med 54 miljoner euro motsvarar finansieringen för tusentals examina. Detta försvagar särskilt det regionala utbildningsutbudet och hindrar utbildning av nya experter inom branscher där arbetskraftsbristen redan är akut.

Som ett led i tillväxtåtgärderna vid halvtidsöversynen har regeringen lovat att finansieringen för att öka antalet nybörjarplatser vid högskolorna inom tillväxtbranscherna och studiesedeln för öppna högskolestudier ska tas in i den kompletterande budgetpropositionen. Dessa engångsökningar är alltså fortfarande osäkra.

Internationella studerande

Regeringens proposition om att införa terminsavgifter för studerande från länder utanför EU och EES även på andra stadiet försämrar utbildningens tillgänglighet, regionernas livskraft och tillgången på arbetskraft inom branscher där kompetensbristen redan är akut. Samtidigt skulle dessa studerande uteslutas från statsfinansieringen, vilket ökar utbildningsanordnarnas administrativa börda och skapar osäkerhet kring finansieringen. Förslaget är kortsiktigt, då det försvårar internationella studerandes möjligheter att utbilda sig i Finland och stanna kvar för att arbeta — just när Finland har ett akut behov av nya experter och arbetskraft. Propositionen och den därmed sammanhängande nedskärningen på 12 miljoner euro i statsandelarna måste dras tillbaka.

Kulturen och de kreativa branscherna

I budgetpropositionen för 2026 försvagas finansieringen av kultur- och konstsektorn ytterligare. Finansieringsbasen för kultur och konst krymper till följd av tidigare anpassningsbeslut via flera

Utlåtande KuUU 12/2025 rd

Avvikande mening 3

olika budgetmoment. Nedskärningarna riktas både mot direkta statsbidrag och omkostnader, och vissa besparingar har riktats mot statsandelar, såsom bibliotekens verksamhet.

Nedskärningen av statsfinansieringen och ökningen av osäkerheten strider starkt mot målen i regeringens kulturpolitiska redogörelse. Nedskärningarna i kultur ställer redogörelsen i ett märkligt ljus, eftersom den lever i en helt annan verklighet än regeringens faktiska politik. En tillräcklig statlig finansiering av konst och kultur måste tryggas, om vi också i fortsättningen ska ha finländsk kultur.

De återkommande nedskärningarna underminerar kulturaktörernas möjligheter till långsiktig planering. Därför är konflikten mellan regeringens kulturpolitik och redogörelsen tydlig. Understöden har utsatts för omfattande nedskärningar som särskilt hotar det fria fältet, regional jämlikhet och konstens autonomi. Därtill är ökningen av fattigdom och nedskärningar i den sociala tryggheten en kulturpolitisk fråga, eftersom de påverkar möjligheterna att skapa lika väl som att ta del av konst och kultur.

Inom undervisnings- och kulturministeriets förvaltningsområde bereds omfattande reformer, såsom projektet Bildningsförvaltningen 2030 och genomförandet av den kulturpolitiska redogörelsen utifrån en plan som ska tas fram 2026. Trots det är nedskärningarna i omkostnaderna för 2026 omfattande, och en del av dem drabbar också statsandelarna. Besparingarna omfattar bland annat statsandelarna för grundläggande konstundervisning och bibliotek. Det är exceptionellt att omkostnaderna skärs ned genom direkta nedskärningar i statsandelar, eftersom dessa är avsedda att trygga kommunernas lagstadgade kulturservice.

Konst och kultur existerar inte utan dem som skapar den. Det fria fältet för konst och kultur är en viktig arbetsgivare i synnerhet för frilansare. Enligt regeringen åtnjuter barn- och ungdomskulturen specialskydd och det anvisas inga nedskärningar i den, men sådana omfattande nedskärningar kommer oundvikligen att påverka också barns och ungdomars kultur, eftersom nedskärningarna direkt påverkar dess upphovsmän. Kulturbranschen är en viktig arbetsgivare, och regeringens nedskärningar ökar arbetslösheten inom kultursektorn. Kultur- och konstfältet är också en viktig livskraftsfaktor med betydande effekter på sysselsättning och verksamhetsförutsättningar inom andra branscher, såsom turism-, transport- och restaurangbranschen, är betydande. Det är mindre sannolikt att det görs investeringar som kräver arbetskraft i områden där människor saknar kulturservice på fritiden.

Ur ett regionalt perspektiv är skillnaderna inom Finland mycket stora. Ekonomiskt starka regioner kan satsa på kulturtjänster och verksamhetsmiljöer som främjar kreativitet. Regeringens nedskärningar försämrar också kulturens regionala tillgänglighet ytterligare. För små aktörer inom kultur- och konstbranschen kan även små nedskärningar ha ödesdigra konsekvenser för verksamhetsförutsättningarna. Kommunerna kan inte ensammana ansvara för finansieringen av konst och kultur, eftersom kommunernas situationer är väldigt olika, och det inte går att på detta sätt trygga nationellt tillräckliga kulturtjänster. Dessutom finns det risk för att statens kulturnedskärningar multipliceras i kommunerna, om också kommunerna samtidigt som regeringen skär ned på kultur.

Utlåtande KuUU 12/2025 rd

Avvikande mening 3

Kultursektorn skapar också välfärd, vilket innebär omfattande positiva effekter på demokratin, medborgarnas aktivitet och andra förutsättningar för ett gott liv, såsom psykisk hälsa. Konstorienterade metoder är populära och effektiva som en del av rehabiliteringen. Kulturen spelar också en viktig roll som fritidsverksamhet bland folk i alla åldrar. Även fritidsverksamheten kräver dock professionella kulturarbetare. Genom nedskärningarna i det fria bildningsarbetet har regeringen redan försvagat möjligheterna att utöva kultur. Målet med den kulturpolitiska redogörelsen är att en mångfaldig och tillgänglig kultur ska tillhöra alla oberoende av bakgrund, språk, läge, ålder eller ekonomiska resurser. Regeringens åtgärder leder till det motsatta.

Dessutom sträcker sig nedskärningarna brett över främjandet av konst och kultur. De gäller bland annat behovsprövade understöd från Centret för konstfrämjande, som skärs ner för tredje året i rad, allmänna stipendier och projektstipendier inom olika konstområden samt understöd för festivaler och kulturtidningar. Nedskärningarna i kulturexport, internationalisering och nordiskt samt EU-samarbete försvagar dessutom sektorns internationella nätverk och Finlands synlighet som kulturnation.

Tidigare hotade regeringen rikta nedskärningarna i understöden för främjande av konst och kultur till Finlands filmstiftelses anslag för produktionsstöd. Denna nedskärning har nu återtagits enligt löfte från ministern, men det är ännu inte känt hur nedskärningarna kommer att riktas. De återtagna nedskärningarna inom filmbranschen får inte överföras på andra konstområden. Det är också oroande att stöd till kulturaktörer som betalas ur undervisnings- och kulturministeriets budget nu har tolkats som vanliga företagsstöd. Denna tolkning fördunklar syftet med och den grundläggande karaktären hos den offentliga kulturfinansieringen.

Centret för konstfrämjande har konstaterat att konst- och kulturlivet är ett ömsesidigt beroende ekosystem där försämringar inom ett område påverkar hela fältets livskraft. När det offentliga stödet minskar samtidigt som konsumenternas köpkraft sjunker, riskerar vi en ond cirkel där ett mångstämmigt och livskraftigt kulturliv börjar krympa. Redan tidigare har regeringens nedskärningar riktats brett mot statsandelar och bidrag för konst och kultur, och de påverkar teatrar, dans, cirkus, orkestrar och museer. Med dessa medel stöds yrkesmässig, permanent och året runt-verksamhet som är avgörande för det finländska kulturlivet och den regionala tillgängligheten.

Nedskärningarnas konsekvenser begränsar sig inte till enskilda aktörer. Aktörerna inom det fria fältet och statsandelssystemet är starkt sammanlänkade: när den ena försvagas drabbas även den andra, vilket hotar den konstnärliga friheten och uttryckskraften. Så omfattande besparingar ökar osäkerheten, försvårar långsiktig planering och hotar sysselsättningen inom sektorn.

Dessutom har regeringen tidigare höjt momsen på biljetter till kulturevenemang. Skattehöjningen minskar besöksantalet och försämrar tillgången till kulturservice, vilket strider mot målen i regeringens kulturpolitiska redogörelse och tillväxtstrategin för den kreativa ekonomin.

Ungdomsområdet

Ungdomsarbete är ett litet område i statsbudgeten, men det omfattar stora och viktiga frågor. Ungdomsarbetet stöder unga i vardagen och genom det får många ungdomar hjälp med till exempel frågor som gäller framtidsval och den egna utvecklingen. Ungdomen är en tid av livsöver-

Utlåtande KuUU 12/2025 rd

Avvikande mening 3

gångar och förändringar. Många unga behöver stöd för sin tillväxt, utveckling, självständighet och delaktighet. Särskilt viktigt är ungdomsarbetet för dem som inte har en trygg vuxen i sitt liv eller som har en stor belastning och svåra livssituationer i familjen. Ungdomsarbete är viktigt också när det gäller att ingripa i generationsöverskridande utslagning. Ungdomsarbete är lågtröskelverksamhet där också många frivilliga deltar. Vid sidan av dem behövs det också yrkesutbildade personer för att sköta verksamheten. Nedskärningarna i ungdomsarbetet drabbar dock i stor utsträckning också det civila samhället, vilket är irrationellt ur ekonomisk synvinkel. Genom ungdomsarbetet kan man på ett kostnadseffektivt sätt producera tjänster, verksamhet och stöd till ungdomar.

Nedskärningarna i ungdomsarbetet ökar ojämlikheten bland ungdomarna och minskar mötena med kompisar. Experter som arbetar med unga bedömer att nedskärningarna i ungdomsarbetet särskilt hårt drabbar unga som bor på landsbygden och unga som redan är i utsatt ställning. Att stödja ungdomsarbete är också utmärkt mentalvårdspolitik. Det ger stöd till exempel för unga med beroendeproblematik eller självdestruktiva beteenden. Nedskärningarna i ungdomsarbetet ökar ungas psykiska ohälsa och marginalisering. Regeringen gör nedskärningar i ungdomsarbetet under flera år. Nedskärningarnas konsekvenser för utslagningen av unga och därigenom för statsfinanserna måste bedömas.

En betydande del av finansieringen för ungdomsarbetet kommer från kommunerna, och särskilt i små kommuner har finansieringen minskat under de senaste åren. Tillräcklig statlig finansiering är avgörande för att ungdomsarbetet ska vara tillgängligt på lika villkor i hela landet.

Fritt bildningsarbete

Fritt bildningsarbete är en central del av det finländska utbildningssystemet och av livslångt lärande. Det består av medborgarinstitut, folkhögskolor, studiecentraler, sommaruniversitet och idrottsutbildningscenter som erbjuder utbildning för människor i alla åldrar och livssituationer. Det fria bildningsarbetet har som uppgift att främja jämlika möjligheter till lärande, gemenskap och delaktighet — oavsett ålder, bakgrund eller bostadsort.

De nedskärningar i finansieringen för fri bildning som regeringen genomfört de senaste åren och fortsätter med hotar dess grundläggande idé. När det statliga stödet minskas har utbildningsanordnarna inte möjlighet att täcka underskottet genom att höja deltagaravgifterna, eftersom det skulle utestänga särskilt låginkomsttagare, arbetslösa och pensionärer. Det fria bildningsarbetets uppgift är uttryckligen att möjliggöra utbildning för alla, inte bara för dem som har råd.

Nedskärningarna påverkar direkt kommunernas möjligheter att upprätthålla kvalitativ och mångsidig verksamhet vid medborgarinstituten. Särskilt utsatta är små kommuner, där läroanstalterna för fritt bildningsarbete ofta är den enda aktör som erbjuder vuxenutbildning. Minskad finansiering leder oundvikligen till färre kurser, försämrad undervisningskvalitet och högre avgifter.

Det fria bildningsarbetet bidrar brett till välfärden i samhället. Det stärker funktionsförmågan och den psykiska hälsan, motverkar marginalisering och erbjuder vägar till lärande både i arbetslivet och vardagen. I takt med att arbetslivet förändras erbjuder dessa utbildningsformer flexibla och

Utlåtande KuUU 12/2025 rd Avvikande mening 3

kostnadseffektiva sätt att uppdatera kompetensen. Samtidigt stöder de sysselsättningen och minskar belastningen på social- och hälsovårdstjänsterna.

Särskilt oroväckande är planerna på att minska det fria bildningsarbetets roll i integrationsutbildningen för invandrare. Integrationsutbildningen har en central betydelse för språkutbildning, arbetslivsförberedelse och delaktighet. När finansieringen för integrationsutbildning minskas och den tidsbegränsade finansieringen för språkutbildning för ukrainare upphör, hotas en hel kedja av tjänster som har hjälpt många invandrare att etablera sig och få arbete i Finland.

Fritt bildningsarbete är inte bara utbildning, utan det är en del av Finlands bildningstradition, samhällsgemenskap och det sociala nät som binder människor samman. Att försvaga den är en kortsiktig politik som undergräver grunden för livslångt lärande och ökar ojämlikheten. Den statliga finansieringen måste trygga verksamhetsförutsättningarna för fri bildning så att utbildning även i framtiden är tillgänglig för alla, i hela landet.

Morgon- och eftermiddagsverksamhet

Regeringens förslag att skära ner statsandelarna för morgon- och eftermiddagsverksamhet och överföra kostnaderna till kommunerna genom att höja de avgifter som tas ut av familjerna är problematiskt med tanke på såväl jämlikheten, barnens välbefinnande som kommunernas serviceutbud. Minskade statsandelar och höjda avgifter försämrar inte bara kommunernas ekonomiska förutsättningar att upprätthålla kvalitativ och omfattande verksamhet, utan äventyrar också barns möjlighet att delta på lika villkor.

Höjningen av avgifterna innebär i praktiken att familjernas kostnadsandel ökar avsevärt utan att verksamhetens innehåll eller kvalitet förbättras. För låginkomsttagare, arbetslösa och ensamstående föräldrar kan höjningen bli ett hinder för deltagande, särskilt eftersom avgiftslättnader eller befrielser inte är lagstadgade. För många barn är morgon- och eftermiddagsverksamheten en viktig del av vardagens trygghet och välmående, och för föräldrar ett viktigt stöd för att kombinera arbete och familjeliv. Om avgiftshöjningen minskar deltagandet kan det leda till att kommunerna inte har tillräckligt många deltagare för att verksamheten ska vara ekonomiskt hållbar, vilket i sin tur minskar utbudet och den regionala jämlikheten.

Morgon- och eftermiddagsverksamheten är en del av helheten inom den grundläggande utbildningen och syftar till att främja barns välmående, sociala färdigheter och delaktighet. Att finansieringen av servicen i allt högre grad överförs på familjerna strider mot målen i regeringsprogrammet, där det betonas att barns och ungas välbefinnande ska stödjas. Dessutom har det inte lagts fram några hållbara statsfinansiella grunder för höjningen av avgifterna eller dess indexkoppling.

För att motverka ökad ojämlikhet är det nödvändigt att lagen garanterar en nationellt enhetlig möjlighet till avgiftsfrihet eller reducerad avgift för barn från låginkomsttagande och utsatta familjer. Utan denna trygghet ökar skillnaderna i avgiftspraxis mellan kommuner, och barns deltagandemöjligheter avgörs av bostadsort och familjens ekonomiska situation.

Utlåtande KuUU 12/2025 rd

Avvikande mening 3

Det är nödvändigt att regeringen avstår från att höja avgifterna för morgon- och eftermiddagsverksamheten och tryggar finansieringen på nuvarande nivå genom statsandelarna. Kostnaderna för verksamheten får inte överföras på barnfamiljerna i en tid då många hushåll redan har en ansträngd ekonomi.

Motion och idrott

Regeringens nedskärningar i motion och idrott försvagar möjligheterna att främja och upprätthålla en fysiskt aktiv livsstil bland medborgarna. Det finns en risk för att nedskärningarna i motion och idrott multipliceras i kommunerna, om både staten och kommunerna minskar stödet till motion under de kommande åren.

Största delen av kommunerna bedömer redan nu att behovet av att iståndsätta idrottsanläggningar eller reparationsskulden är ett betydande problem i den egna kommunen. Även om kommunerna till stor del står för kostnaderna för byggandet av idrottsanläggningar, har statligt stöd stor betydelse till exempel för inledandet av ombyggnadsprojekt. På grund av regeringens nedskärningar i motion och idrott förblir många idrottsanläggningar obbyggda eller orenoverade. Det är också fråga om att sörja för idrottsanläggningarnas mångsidighet, tidsenlighet och säkerhet.

Den betydande höjningen av moms på idrottstjänster från 10 till 14 procent år 2025 har ökat kostnaderna för idrottsaktiviteter och försämrat situationen för idrottsföreningar och företag inom idrottssektorn. Regeringen har inte bedömt de sammanlagda konsekvenserna av skattepolitiken och nedskärningarna i motion och idrott exempelvis för barn och unga, medan det samtidigt försämrar den ekonomiska situationen för många familjer med låga inkomster. Kostnaderna för hobbyer har stigit kraftigt under de senaste åren, och regeringens politik påskyndar denna utveckling.

Fysisk inaktivitet kostar samhället över 4,7 miljarder euro årligen. I regeringsprogrammet för regeringen Orpo identifieras väl att motion stärker välbefinnandet och förbättrar funktionsförmågan samt hjälper till att lära sig nytt. I sitt program lovar regeringen att främja en fysiskt aktiv livsstil genom ett separat program som inbegriper hela statsförvaltningen. Regeringens nedskärningar i understöden för byggande av idrottsanläggningar står i skarp kontrast till skrivningarna i regeringsprogrammet.

Avvikande mening

Jag föreslår

att moment 29.40.50 och 29.40.55 ökas med 52 700 000 euro för att återta nedskärningarna i statsunderstöd till högsolor,

att moment 29.40.50 och 29.40.55 ökas med sammanlagt 30 000 000 euro för att återta nivånedskärningen på den statliga finansieringen av högsolorna,

att moment 29.40.50 och 29.40.55 ökas med sammanlagt 1 100 000 euro för att återta omkostnadsbesparingarna,

Utlåtande KuUU 12/2025 rd
Avvikande mening 3

att moment 29.10.30 ökas med sammanlagt 7 000 000 euro för att återta nedskärningen av statsandelarna till följd av höjningen av maximavgifterna för morgon- och eftermiddagsverksamhet i en budgetlag,

att moment 29.20.30 och 29.20.35 ökas med sammanlagt 12 000 000 euro för att återta ändringen av en budgetlag som höjer studieavgifterna för studerande från länder utanför EU/EES,

att moment 29.91.50 ökas med 930 000 euro för främjande av ungdomsarbete,

att moment 29.10.31 och 29.90.52 ökas med 20 500 000 euro för att återta nedskärningen av den statliga finansieringen av fritt bildningsarbete och på motsvarande sätt återta höjningen av studerandeavgifterna för fritt bildningsarbete,

att moment 29.80.50 ökas med 9 950 000 euro för understöd för att främja konst och kultur,

att moment 29.80.30 ökas med 150 000 euro för statsunderstöd för verksamhet vid allmänna bibliotek,

att moment 29.80.34 ökas med 80 000 euro för att förbättra tillgängligheten till grundläggande konstundervisning,

att moment 29.90.50 ökas med 2 400 000 euro för att främja byggande av idrottsanläggningar, och

att finansutskottet i övrigt beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors 23.10.2025

Pia Lohikoski vänst

Utlåtande KuUU 12/2025 rd

Avvikande mening 4

Avvikande mening 4

Motivering

Regeringen Orpo påstår sig föra en utbildnings- och kulturvänlig politik, men budgetpropositionen för 2026 avslöjar åter regeringens verkliga prioriteringar. Regeringens agerande visar att den inte förstår värdet av utbildning eller kultur. Det är hög tid att ändra den politiska kursen.

Som framgår av Undervisningssektorns fackorganisation OAJ:s yttrande innehåller budgeten för 2026, till följd av tidigare beslut under regeringsperioden, cirka 85 miljoner euro mer i nedskärningar än i nya satsningar på utbildning, trots att inga nya nedskärningar beslutades i budgetförhandlingarna. För hela regeringsperioden ser det ut som att den reala finansieringen för utbildning minskar med omkring en halv miljard euro. För nästa år hade det varit särskilt viktigt att åtminstone dra tillbaka de tidigare beslutade nedskärningarna inom yrkesutbildningen, högskolesektorn och kommunernas statsandelar.

När det gäller kultur såg det för ett ögonblick ut som att regeringen skulle genomföra sammanlagda nedskärningar på 9,5 miljoner euro i finansieringen för konst och kultur. Dessa skulle särskilt ha drabbat filmbranschens verksamhetsförutsättningar, vilket i många avseenden hade varit ett dråpslag mot den inhemska filmproduktionen. Även om regeringen meddelade att nedskärningarna inom filmbranschen och Centret för konstfrämjande återtas, kvarstår i budgeten fortfarande flera nedskärningar inom konst och kultur. Dessa är kanske inte stora i euro räknat, men deras påverkan på det kreativa fältet kan ändå vara oproportionerligt stor.

Fortbildning och vuxenutbildning

Det är viktigt att undervisning ges enligt den senaste kunskapen och att personal inom utbildningssektorn har möjlighet att uppdatera sin kompetens under sin yrkeskarriär. Att finansieringen för kompetensutveckling för undervisningspersonal upphör år 2025 försämrar möjligheterna för personal inom fostran och utbildning att utveckla sin kompetens under karriären. De 10 miljoner euro som anvisats Servicecentret för kontinuerligt lärande och sysselsättning räcker inte till för att tillgodose detta behov. Kompetensutvecklingen för lärare bör tryggas bättre genom att återföra de tidigare 15 miljoner euro som riktades till Utbildningsstyrelsen för detta ändamål.

Samtidigt måste det säkerställas att hela befolkningen har möjlighet att uppdatera sin kompetens och vid behov utbilda sig för ett nytt yrke. Regeringens beslut att avskaffa vuxenutbildningsstödet utan att införa ett fungerande ersättningssystem har varit kortsiktigt och på många sätt skadligt. Det tidigare stödet var inte perfekt, men det möjliggjorde kompetensutveckling och karriärbyten under olika skeden i arbetslivet. Det användes flitigt för att kvalificera sig och byta bransch, bland annat inom social- och hälsovårdssektorn och undervisningssektorn. Ett fungerande ersättningssystem för vuxenutbildningsstödet måste byggas snarast, så att personer inom olika branscher kan uppdatera sin kompetens och byta yrke under livets gång.

Utlåtande KuUU 12/2025 rd

Avvikande mening 4

Utbildningsstyrelsen

Det är viktigt att Finland har en oberoende aktör som Utbildningsstyrelsen för att utveckla undervisningens innehåll. Det är positivt att det förslag från ett regeringsparti om att avskaffa Utbildningsstyrelsen inte gick längre än till ord. Utbildningsstyrelsens budgetfinansiering har dock utsatts för betydande nedskärningar under de senaste åren, och verksamheten har redan anpassats — av tidigare över 200 experter inom utbildningsområdet återstår nu endast cirka 80. För nästa år riktas ytterligare produktivitetsnedskärningar på cirka 0,6 miljoner euro mot Utbildningsstyrelsen. Myndigheten varnar för att nedskärningarna kommer att leda till att tjänster skärs ned eller att servicenivån försämras. Det väcker oro för hur regeringens politik påverkar informationsledning inom fostran och utbildning samt det stöd och de riktlinjer som utbildningsanordnare får. Så stora nedskärningar bör inte göras och en självständig Utbildningsstyrelse med nuvarande funktioner bör tillförsäkras en stark roll.

Småbarnspedagogik

Kommunernas utmanande ekonomiska situation kan lätt leda till att kvaliteten på småbarnspedagogiken varierar beroende på kommun. Förutom att förbättra kommunekonomin är det därför viktigt att regelverket för fostran och utbildning säkerställer att barnets rättigheter står i centrum i alla delar av landet. Regeringen bör införa en mindre gruppstorlek (1:7) även för över treåringar som deltar i småbarnspedagogik på deltid.

Den rådande personalbristen inom småbarnspedagogiken kräver nationella lösningar. Regeringens nedskärningar i statsbidrag för kompetensutveckling för undervisningspersonal förvärrar i stället personalbristen och försämrar bredare möjligheter för personal inom fostran och utbildning att uppdatera sin kompetens — vilket även Utbildningsstyrelsen påpekar i sitt yttrande. De sex miljoner euro som anvisats för fortbildning inom småbarnspedagogiken räcker inte för att lösa problemet. Organisationen Sivista har i sitt yttrande också lyft fram att privata anordnare av småbarnspedagogik inte får del av detta stöd. Modellen bör fungera så att barnen får småbarnspedagogik av samma kvalitet oavsett vilken kommun eller vilket daghem de råkar tillhöra.

Även den oklara ansvarsfördelningen mellan kommuner och välfärdsområden ger upphov till dolda kostnader inom fostran och utbildning. Som Esbo stad lyfter fram i sitt yttrande är ett exempel på detta hur läkemedelsbehandling för barn organiseras inom småbarnspedagogik och undervisning. Ansvarsfördelningen mellan kommuner och välfärdsområden måste förtydligas, och tillräckliga resurser måste säkerställas för att uppgifterna ska kunna genomföras.

Grundläggande utbildning

Som det betonas i många utlåtanden är den nedskärning på 75 miljoner euro i statsandelen för bas-service som beslutades vid vårens ramförhandlingar i praktiken en nedskärning i utbildning, som ointetgör regeringens övriga satsningar på grundläggande utbildning. Att frysa indexjusteringarna i statsandelarna samtidigt som nedskärningen genomförs sätter kommunerna i en svår sats: ska de följa målen för det reformerade stödet för lärande och skolgång och ge skolorna de resurser de behöver, eller ska besparingarna riktas mot kommunernas bildningsväsende? För att Fin-

Utlåtande KuUU 12/2025 rd

Avvikande mening 4

land verkligen ska kunna bli världens kunnigaste nation måste skolorna hålla hög kvalitet överallt i landet och i varje bostadsområde.

Redan en halvtimmes läsning per dag förbättrar läsförmågan. Detta kan uppnås under skoldagen, men kräver fler tryckta läroböcker. I denna fråga borde Finland följa Sveriges exempel och göra riktade satsningar till kommuner och skolor för att köpa in tryckt läromaterial som komplement till digitalt material. Med bara tio miljoner euro per år skulle man kunna skapa ett verktyg som stärker barns och ungas läsförmåga och inlärningsresultat.

Stöd för lärandet

Det är positivt att regeringen har reformerat stödet för lärande och skolgång och att det finns tilläggsfinansiering för genomförandet. För att förbättra inlärningsresultaten krävs att arbetsron i skolorna stärks, att hjälp finns att få vid inlärningsssvårigheter, och att det finns tillräckligt med lärare, speciallärare, assistenter, elevvård och skolungdomsarbete. Enbart en reform av stödet för lärande och skolgång räcker dock inte om utbildningens resurser inte är tillräckliga i bredare bemärkelse.

Tillräcklig finansiering säkerställer tillräckligt små gruppstorlekar och det antal speciallärare som behövs. Den finansiering som i statsbudgeten riktas till stöd för lärande inom grundläggande utbildning, gymnasier och yrkesutbildning bör verkligen vara ett tillskott, så att stödet för lärande kan fungera. Nu hotar regeringens nedskärningar i yrkesutbildningen och nedskärningarna i kommunernas statsandel att omintetgöra de goda målen för reformen av stödet för lärande. Förutom att dra tillbaka nedskärningarna bör man under kommande år följa om de medel som riktats till stöd för lärande verkligen används för sitt syfte och om skolornas och läroanstalternas resurser stärks på det sätt som avses.

Gymnasieutbildning och yrkesutbildning

Propositionen om att införa terminsavgifter för studerande från länder utanför EU och EES på andra stadiet är skadlig för jämlikheten och för möjligheten att locka de bästa talangerna till Finland. Det är också oändamålsenligt att schablonmässigt minska finansieringen av gymnasieutbildningen och yrkesutbildningen innan man vet hur mycket avgifter som i verkligheten kommer att samlas in. I praktiken kan detta leda till ett minskat antal studerande i kombination med nedskärningar i finansieringen, vilket får negativa konsekvenser för gymnasiernas och yrkesläroanstalternas verksamhet i bredare bemärkelse.

Även nedskärningselementet för gymnasieutbildningen bör avskaffas, vilket bland annat lärarförbundet OAJ och Kommunförbundet understryker i sina utlåtanden. Nedskärningselementet minskar statens ansvar för kostnaderna för att ordna utbildning med cirka 100 miljoner euro per år. Det tvingar kommunerna att kompensera för den bristande andelen och försätter i praktiken gymnasieelever och utbildningsanordnare i en ojämlik ställning.

De redan tidigare beslutade nedskärningarna på 120 miljoner euro i yrkesutbildningen slår hårt mot yrkesläroanstalternas vardag. Särskilt skadlig är kombinationen av nedskärningar och omfattande reformer som genomförs samtidigt, utan att tillräckliga resurser finns för att genomföra

Utlåtande KuUU 12/2025 rd

Avvikande mening 4

dem på ett ändamålsenligt sätt. Nedskärningarna i finansieringen av yrkesutbildningen bör återtas och personalen vid yrkesläroanstalterna måste ges arbetsro.

Nationella centret för utbildningsutvärdering lyfter i sitt yttrande fram att alla studerande inom yrkesutbildningen inte får den handledning och det stöd de behöver i tillräcklig utsträckning och i rätt tid. Denna ekvation är svår att lösa om resurserna för yrkesutbildningen inte är tillräckliga.

Nedskärningarna inom yrkesutbildningen har lett till en situation där mängden närundervisning inte är tillräcklig, och i värsta fall måste man kompromissa med studerandes säkerhet. Det är helt fel riktning. Yrkeskompetens är särskilt viktig i en lågkonjunktur. För att företag ska kunna förnya sig och för att nationalekonomin ska komma igång ordentligt behövs kompetent arbetskraft. Den kan yrkesläroanstalterna bidra med om de ges tillräckliga förutsättningar.

Fritt bildningsarbete och integrationsutbildning

De medel som används för fri bildning betalar sig tillbaka bland annat i form av minskade kostnader för social- och hälsovård. I många kommuner är medborgarinstitutet nästan den enda platsen där man kan ta del av kulturella upplevelser genom olika färdighets- och konstämnen. De ger möjligheter till lärande och välfärd också för många äldre och tryggar samtidigt på regional nivå tillräckligt med arbete till exempel för språklärare.

De nedskärningar i statsandelarna för fritt bildningsarbete på över 12 miljoner euro som gjordes 2024 märks fortfarande i medborgarinstitutets och studiecentralernas verksamhet. Höjda kursavgifter skapar bildningsmässig ojämlikhet, då alla inte har möjlighet att studera vid medborgarinstitut. Nedskärningarna i det fria bildningsarbetet bör därför snarast dras tillbaka.

Läroanstalterna för fritt bildningsarbete ordnar också integrationsutbildning av hög kvalitet. Statsandelen för integrationsutbildning för invandrare har dock under de senaste fyra åren varit otillräcklig i förhållande till behovet. Den nedskärning på 3,5 miljoner euro som riktas mot integrationsutbildning under undervisnings- och kulturministeriets förvaltningsområde är särskilt skadlig i en tid då invandrare borde få så mycket stöd som möjligt för att integreras i samhället och det finländska arbetslivet. Resurserna för integration måste tryggas även utanför undervisnings- och kulturministeriets förvaltningsområde.

Studiestödets bostadstillägg

I augusti övergick studerande från det allmänna bostadsstödet tillbaka till bostadstillägget inom studiestödet. År 2026 är det första hela kalenderåret under vilket ändringens konsekvenser blir synliga. Finlands studentkårers Förbund FSF varnar för att förändringen kommer att öka behovet av utkomststöd. Det finns bredare anledning till oro för de studerandes försörjning, eftersom studiestödet och tillägg för studerande med barn förlorar i reellt värde till följd av frysta indexjusteringar. Under regeringsperioden kan de studerandes förmåner minska med upp till en tredjedel i köpkraft, och skuldsättningen bland studerande har ökat oroväckande.

Användningen av bostadstillägget inom studiestödet bör följas upp för att fånga upp de verkliga kostnadseffekterna samt påverkan på de studerandes välbefinnande och studieförmåga. De stude-

Utlåtande KuUU 12/2025 rd

Avvikande mening 4

randes försörjning måste också förbättras snarast. Det bästa sättet att säkerställa att de studerande gör framsteg i sina studier och så småningom får arbete inom sitt område är att deras försörjning är tryggad och att de kan fokusera på sin huvuduppgift, det vill säga att studera. Välmående studerande blir också välmående arbetstagare.

FoU-finansiering och nybörjarplatser vid högskolor

Samtidigt som antalet nybörjarplatser vid högskolorna ökas görs besparingar på cirka 84 miljoner euro i högskolornas finansiering, varav cirka 69 miljoner euro är permanenta. Även om regeringen genomför den utlovade ökningen på 100 miljoner euro för att finansiera fler studieplatser, neutraliseras denna satsning i praktiken av nedskärningar i samma storleksordning.

Följden blir att högskolornas finansiering per studerande försämras ytterligare. Finland går här mot strömmen, eftersom andra OECD-länder under de senaste åren har ökat sin finansiering av högre utbildning i förhållande till antalet studerande. Den alltför svaga basfinansieringen av högskolorna gör det också svårare att bedriva verkningsfull forskning. På detta sätt blir det omöjligt att göra Finland till världens mest kunniga nation.

Som yrkeshögskolornas rektorsråd Arene lyfter fram i sitt utlåtande, kräver målet att hälften av varje åldersgrupp ska ha en högskoleexamen en stabil finansieringsbas, inte tillfälliga specialanslag som varierar från regering till regering. Det pris som yrkeshögskolorna får för en examen har mätt i realvärde nästan halverats på drygt ett decennium. Också det bidrar till att regeringens nya nedskärningar i basfinansieringen är särskilt skadliga både för utbildningsvolymerna och utbildningens kvalitet.

Budgetförslaget minskar universitetens basfinansiering med 56,2 miljoner euro nästa år. Som motvikt riktas 20 miljoner euro i extra medel till forskning och 2,5 miljoner euro till nybörjarplatser. Genom de beslut som fattats minskar universitetens finansiering med 33,7 miljoner euro 2026. I resultatavtalen mellan universitetet och undervisnings- och kulturministeriet har man kommit överens om att öka utbildningsvolymerna. Denna verksamhet finansieras med basfinansiering. Att öka volymerna med minskad basfinansiering är dock inte möjligt utan att kompromissa med kvaliteten.

Som Finlands universitetsrektorsråd UNIFI har lyft fram har det finländska högskolesystemet i den internationella jämförande studien Universitas²¹ bedömts vara det bästa i förhållande till samhällsekonomin storlek. Universitetet producerar fler forskningspublikationer och patent samt fler och snabbare avlagda examina än i början av 2010-talet — med mindre finansiering. Men effektiviseringen har en gräns, särskilt när man med minskad finansiering försöker utbilda fler än tidigare. Relationstalet mellan elever och lärare försämras, och möjligheten att ge närundervisning och stöd minskar, trots att behovet snarare ökar. Finlands högskolefinansiering ligger redan 20—30 procent efter våra västliga grannländer Sverige, Danmark och Norge, räknat per studerande.

Alla riksdagspartier delar målet att höja forsknings- och utvecklingsfinansieringen till fyra procent av bruttonationalprodukten. Det finns dock anledning att rikta FoU-finansieringen ännu mer direkt universitetens och yrkeshögskolornas forskning. I Finland är forskningsfinansieringen ex-

Utlåtande KuUU 12/2025 rd

Avvikande mening 4

tremt konkurrensutsatt, vilket snarare än effektivitet skapar negativa bieffekter. Forskarna tvingas lägga en stor del av sin tid på att ansöka om och rapportera forskningsfinansiering, i stället för att bedriva forskning.

Ungdomsarbete och fritidsverksamhet

Det är positivt att regeringen under offentlig press drog tillbaka de planerade nedskärningarna för ungdomsorganisationer. Samtidigt har den samlade finansieringen på ungdomsområdet dock sjunkit med över 15 procent jämfört med tiden före Orpos regering. Även nedskärningen i anslagen för fri bildning begränsar ungas möjligheter att delta i fritidsverksamhet och utveckla sig själva på ett mångsidigt sätt. När stödet minskar kommer kursavgifterna sannolikt att stiga och vissa kurser att ställas in. Det ökar både den regionala och den ekonomiska ojämlikheten, eftersom i synnerhet möjligheterna för unga med låga inkomster och unga i glesbygden att utöva hobbyverksamhet och utveckla sig själva försämras.

Tilläggsanslaget för Finlandsmodellen för hobbyverksamhet är välkommen. Framöver bör det säkerställas att en omtyckt hobby som påbörjats i en fritidsklubb kan fortsätta, och att en hobbygrupp eller ett lag kan bli en mer permanent gemenskap som verkligen stöder den ungas liv. Kommunernas årliga konkurrensutsättningar av klubbar stöder inte fullt ut modellens mål.

Också nedskärningarna i kommunernas statsandelar påverkar de ungas situation. Nedskärningarna i statsandelarna kommer sannolikt att påverka kommunernas ungdomsarbete, utbildningsverksamhet och de lokala fritidsmöjligheterna. Om besparingen på 75 miljoner euro i statsandelarna inte helt dras tillbaka, bör särskild uppmärksamhet riktas mot dess effekter på barn och unga, och åtgärder bör vidtas för att minimera dessa effekter. Den bästa lösningen vore att helt dra tillbaka besparingen.

Grundläggande konstundervisning

Den grundläggande konstundervisningen är en internationellt unik form av utbildning och fritidsverksamhet som stärker barns och ungas kreativitet och lärande, oavsett bakgrund. Det har stor betydelse för det finländska konst- och kulturfältet, eftersom kvalitativ konstundervisning möjliggör att människor med olika utgångspunkter kan växa till konstnärer eller yrkesverksamma inom kultursektorn.

För närvarande bedrivs verksamheten dock med knappa resurser. Den grundläggande konstundervisningen drabbas årligen av den så kallade automatiska nedskärningen, vilket innebär att statens ansvar varje år är 4,2 procent mindre än de faktiska kostnaderna. Som OAJ betonar i sitt yttrande bör denna nedskärning avskaffas och barns och ungas tillgång till kulturhobbyer tryggas.

Motion och idrott

Som Statens idrottsråd lyfter fram i sitt yttrande har det under regeringsperioden gjorts besparingar på sammanlagt cirka 20 miljoner euro i basfinansieringen av idrottsväsendet. Dessa anslag finansierar centrala funktioner för befolkningens rörelse, motionsutövning och idrott, såsom kommunala idrottstjänster och byggande av idrottsanläggningar, medborgarverksamhet, elitidrott, ut-

Utlåtande KuUU 12/2025 rd

Avvikande mening 4

bildning och forskning inom idrott samt stora evenemang. Nedskärningen är kortsiktig, eftersom idrottens folkhälsomässiga och därmed även samhällsekonomiska nytta är betydande.

Även den skattefria maxgränsen för kultur-, fritids- och motionsförmåner bör höjas. Den skattefria förmånen har legat på 400 euro per år sedan 2009. Enbart inflationsjusteringen skulle kräva att förmånen höjs med över 200 euro.

Kulturen och de kreativa branscherna

Som vi har hört i offentliga upprop från många aktörer och organisationer inom kultur- och konstsektorn, skulle regeringens planerade nedskärningar inom filmbranschen ha varit ett närmast dödligt slag mot filmverksamheten i Finland. Lyckligtvis lyssnade regeringen på budskapet och meddelade att nedskärningarna dras tillbaka.

Forsknings- och kulturminister Talvitie har offentligt lovat att den tidigare beslutade nedskärningen på 7,8 miljoner euro i företagsstöd inte kommer att riktas mot konst och kultur. Nu gäller det dock att vara vaksam och noggrant följa att nedskärningen inte riktas mot andra delar av undervisnings- och kulturministeriets förvaltningsområde.

Nedskärningen i företagsstöden var dock inte den enda nedskärningen som riktas mot konst- och kultursektorn. Centret för konstfrämjande har i sitt utlåtande lyft fram att det för nästa år föreslås nedskärningar också i exempelvis kulturexport, internationalisering och internationellt samarbete (-0,74 miljoner euro), riksomfattande organisationer inom konst- och kulturbranschen (-0,13 miljoner euro) och investeringsunderstöd för kulturlokaler och föreningshus (-3,0 miljoner euro). Även om summorna är små i statsbudgeten, arbetar kultur- och kreativa sektorn redan med mycket begränsade resurser, vilket gör att även små nedskärningar kan ha oproportionerligt stora effekter.

Regeringen har redan tidigare riktat nedskärningar mot både statsandelar och bidrag, vilket under den svåra tiden efter coronapandemin har drabbat kulturfältet brett – såsom teatrar, cirkus, museer, dans och orkestrar. Dessutom har regeringen höjt momsen på biljetter till kulturevenemang.

Författare, översättare, illustratörer och musikkapare är beroende av ersättning för utlåning, men anslaget för utlåningsersättning har halkat efter jämfört med övriga nordiska länder. I Sverige och Danmark har ersättningen höjts regelbundet. Att uppdatera ersättningen till aktuell nivå skulle kräva en anslagshöjning med cirka 20 procent. Även utlåningsersättningarna vid Tillgänglighetsbiblioteket Celia bör uppdateras till att omfatta strömmade innehåll, eftersom det nuvarande ersättningssystemet inte har hållit jämna steg med digitaliseringen.

Kulturens och de kreativa sektorernas betydelse för människors välbefinnande och samhällsekonomi bör erkännas bättre. I stället för nedskärningar behövs det nya instrument för att stödja branschen, såsom att sänka momsen på böcker till noll och att utvidga utställningsarvodesmodellen till att omfatta även gallerier. Genom att permanenta projektet Konsttestarna (7 miljoner euro), som når alla åttondeklassare i Finland, kan man säkerställa att ungdomar även i framtiden får möta konsten. Också annan barnkulturverksamhet, såsom barnkulturcentra och skolbio, behöver ytterligare satsningar. På lång sikt behövs en plan för att höja kulturbudgeten till en procent av

Utlåtande KuUU 12/2025 rd

Avvikande mening 4

statsbudgeten, och planen måste också genomföras. Exporten av kreativa sektorer kräver också konkreta åtgärder. Den kulturpolitiska redogörelsens åtgärder måste sättas i rörelse, samarbetet mellan ministerierna stärkas och exempelvis förmedlarorganisationernas arbete tryggas.

Jag vill främja en så snabb uppdatering som möjligt av ersättningen för privat kopiering, eftersom ersättningsnivån för arbetstagare inom den kreativa sektorn har halkat efter. I det fortsatta arbetet bör en ny kopieringsundersökning genomföras, där mängden privat kopiering av olika materialtyper, kopieringskällor och använda enheter kartläggs. Undersökningen bör också omfatta kopiering via internet samt privat kopiering av texter och bilder. Den bör också bedöma hur mycket skyddat material som lagras på externa hårddiskar, USB-minnen och i molntjänster, och hur stor del som utgör säkerhetskopiering.

Den kommunala ekonomin

Den mest centrala faktorn som påverkar kommunekonomin i nästa års budget är nedskärningen på 75 miljoner euro i statsandelarna till kommunerna. Detta påverkar alla uppgifter som kommunerna ansvarar för och leder till ojämlikhet mellan kommunerna. Om ojämlikheten ökar ytterligare kommer inte alla finländare, oavsett bostadsort, att ha likvärdig tillgång till basservice. Det är värt att notera att fostran och utbildning utgör cirka 60 procent av kommunernas utgifter, vilket innebär att nedskärningen av statsandelarna i praktiken också är en nedskärning i utbildningen.

Som Kommunförbundet lyfter fram i sitt yttrande belastas den kommunala ekonomin också av efteruppbörden i anslutning till preciseringen av överföringskalkylen för social- och hälsovårdsreformen på 231 miljoner euro till staten. När alla faktorer beaktas, är kommunernas ekonomi till följd av regeringens åtgärder svagare än tidigare, vilket påverkar den basservice som medborgarna får.

Det är positivt att 25,2 miljoner euro anvisas för jämställdhetsfinansiering av småbarnspedagogiken samt förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen. Medel bör dock riktas särskilt till regioner och skolor där segregationsutvecklingen är synlig och behovet av stöd störst. På så sätt stärks jämlikheten i utbildningen och ojämlikhet motverkas. Morgon- och eftermiddagsverksamheten stöder barnens välbefinnande, familjernas vardag och integrationen. Nedskärningen av statsandelarna för morgon- och eftermiddagsverksamhet enligt lagen om grundläggande utbildning med 7 miljoner euro försvagar dessa mål. En samtidig höjning av avgifterna kan öka ojämlikheten och sätta familjer i en ojämlik situation.

Avvikande mening

Jag föreslår

att finansutskottet beaktar det som sägs ovan och

att finansutskottet föreslår att riksdagen godkänner 19 uttalanden. (Den avvikande meningens förslag till uttalanden)

Utlåtande KuUU 12/2025 rd
Avvikande mening 4

Den avvikande meningens förslag till uttalanden

- 1. Riksdagen förutsätter att regeringen återtar nedskärningarna i kommunernas statsandelar. Om statsandelarna inte återställs, bör regeringen följa upp konsekvenserna av nedskärningarna på barn och unga samt på de fostrans- och utbildningstjänster som kommunerna tillhandahåller.*
- 2. Riksdagen förutsätter att regeringen på alla utbildningsnivåer följer upp hur resurserna för stöd till lärande och skolgång fördelas och räcker till, samt säkerställer att den avsatta finansieringen används på ett ändamålsenligt sätt.*
- 3. Riksdagen förutsätter att regeringen förbereder och inleder en korrigering av finansieringen av gymnasierna så att den ökar i förhållande till antalet studerande.*
- 4. Riksdagen förutsätter att regeringen tryggar mängden närundervisning för dem som avlägger sin första examen inom yrkesutbildningen, utreder konsekvenserna av gjorda nedskärningar på undervisningens kvalitet och studerandes säkerhet, samt vidtar nödvändiga åtgärder.*
- 5. Riksdagen förutsätter att regeringen återtar nedskärningarna på 84 miljoner euro i högskolornas finansiering och säkerställer att nya studieplatser vid högskolor finansieras fullt ut.*
- 6. Riksdagen förutsätter att tillräckliga och växande anslag för universitet och yrkeshögskolor säkerställs, så att det finns realistiska möjligheter att uppnå det gemensamma målet att hälften — och i framtiden 60 procent — av varje åldersgrupp ska ha en högskoleexamen.*
- 7. Riksdagen förutsätter att regeringen inleder beredning för att återföra studerande till det allmänna bostadsstödet, vilket skulle stärka deras försörjning och möjliggöra bättre fokus på studierna.*
- 8. Riksdagen förutsätter att regeringen följer konsekvenserna av övergången till det allmänna bostadsbidraget för studerande och sambandet mellan de studerandes försörjning och de studerandes välbefinnande och utexamineringstider.*
- 9. Riksdagen förutsätter att regeringen vidtar åtgärder för att säkerställa möjligheten till kompetensuppdatering, livslångt lärande och karriärbyten för alla arbetstagare.*
- 10. Riksdagen förutsätter att regeringen utreder de samlade effekterna av fattade beslut på tjänster och fritidsmöjligheter riktade till unga.*
- 11. Riksdagen förutsätter att regeringen utreder möjligheterna att stödja medborgarnas kultur- och idrottsaktiviteter, exempelvis genom att höja den skattefria maxgränsen för kultur-, fritids- och motionssedlar.*

Utlåtande KuUU 12/2025 rd
Avvikande mening 4

12. Riksdagen förutsätter att regeringen fullt ut återtar de nedskärningar som riktats mot kultur- och konstsektorn och inte omfördelar motsvarande besparing till andra delar av undervisnings- och kulturministeriets förvaltningsområde.

13. Riksdagen förutsätter att regeringen inleder beredning för att uppdatera omfattningen av ersättningarna från Tillgänglighetsbiblioteket Celia, så att de även omfattar strömmade innehåll.

14. Riksdagen förutsätter att regeringen inleder beredning för att sänka momsens på böcker till noll för att stödja bokbranschen och läsning.

15. Riksdagen förutsätter att projektet Konsttestarna permanentas, så att högstadiel elever även i framtiden får tillgång till konstupplevelser.

16. Riksdagen förutsätter att bekämpningen av segregation stärks ytterligare och att jämställdhetsfinansieringen riktas särskilt till de regioner och skolor där behovet av stöd är störst.

17. Riksdagen förutsätter att nedskärningen av integrationsersättningarna, som försvårar sysselsättningen och integrationen av invandrare i samhället, återtogs.

18. Riksdagen förutsätter att uppgiftsfördelningen mellan kommunerna och välfärdsområdena förtydligas, så att oklarheter inte ger upphov till dolda kostnader inom fostran och utbildning.

19. Riksdagen förutsätter att terminsavgifter inte införs för studerande på andra stadiet. Om avgifterna ändå införs, bör motsvarande besparing inte riktas mot gymnasier och yrkesläroanstalter innan det är klart hur mycket intäkter avgifterna faktiskt genererar.

Helsingfors 23.10.2025

Inka Hopsu gröna